

BOUWSTENEN VOOR INTEGRAAL BELEID

GOED VOORBEREID NAAR SCHOOL,
VOOR- EN VROEGSCHOOELSE EDUCATIE EN
DE KWALITEIT VAN BASISCHOLEN IN DE
GEMEENTE TILBURG

Dit rapport is een uitgave van:
Inspectie van het Onderwijs
Integraal Toezicht Jeugdzaken

Voorwoord

In 2010 deed de Inspectie van het Onderwijs onderzoek naar de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) bij een aantal peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en de groepen 1 en 2 van basisscholen in de gemeente Tilburg die hiervoor gefaciliteerd worden in het kader van onderwijsachterstandenbestrijding. In juni 2011 is hierover een rapport gepubliceerd (Inspectie van het Onderwijs, 2011b).

Parallel aan dit vve-onderzoek onderzocht Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ), de samenwerkende inspecties voor de Gezondheidszorg, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Openbare Orde en Veiligheid, Jeugdzorg en van het Onderwijs, in 2010 de kwaliteit van de samenwerking tussen de voorzieningen voor kinderen van nul tot en met zes jaar in de gemeente Tilburg in het voorkomen of wegwerken van (taal)achterstanden bij kinderen van laagopgeleide ouders. Ook de bevindingen uit het onderzoek 'Goed Voorbereid Naar School' (GVNS) zijn in een rapport weergegeven (Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2011).

Van beide onderzoeken is een afzonderlijke rapportage opgesteld die in juni 2011 besproken is met diverse Tilburgse actoren, waaronder de schoolbesturen van het primair onderwijs, Kinderstad, de grootste voorziening voor kinderopvang in Tilburg, de jeugdgezondheidszorg Thebe, de GGD Hart voor Brabant en de gemeente. De definitieve rapporten vve en GVNS zijn op 14 juni 2011 gezamenlijk door beide inspecties aangeboden aan de wethouder 'Onderwijs en Jeugd' van de gemeente Tilburg, mevrouw M. Moorman. De wethouder wil, op basis van de bevindingen, nog meer gericht met alle partijen gaan werken aan een verdere verbetering van de onderwijskansen van de Tilburgse kinderen. Het accent ligt daarbij op de nul- tot zesjarige kinderen door een versterking van het lokale vve-beleid, maar ook op een vernieuwd Lokaal Educatief Achterstandenbeleid voor de nul- tot twaalfjarigen én op een actualisering van het preventieve lokale jeugdbeleid. Het aantoonbaar verbeteren van de taalresultaten voor alle nul- tot twaalfjarigen in Tilburg wordt daarbij een centraal speerpunt.

Deze beoogde integrale aanpak van de gemeente Tilburg leidde er bij de inspecties toe de gemeente, naast de vastgestelde rapporten vve en GVNS, een integraal samenvattend rapport aan te reiken. In dit rapport zijn, naast de al gepresenteerde samenvattende bevindingen van de uitgevoerde onderzoeken vve en GVNS, bevindingen toegevoegd over de kwaliteit van de Tilburgse basisscholen, afgeleid van de Cito Eindtoets.

Met deze nota hopen Integraal Toezicht Jeugdzaken en de Inspectie van het Onderwijs de gemeente Tilburg en de verschillende actoren in de gemeente extra handvatten te geven om de taalresultaten van leerlingen de komende jaren positief te beïnvloeden en te evalueren.

De inspecties hebben er vertrouwen in dat de gemeente Tilburg op basis van de bevindingen van Integraal Toezicht Jeugdzaken en de Inspectie van het Onderwijs haar sterke punten zal uitbreiden en de verbeterpunten zal omzetten in resultaatgerichte acties met op termijn concrete effecten voor de Tilburgse kinderen: betere taalresultaten en een betere startpositie in het onderwijs en de samenleving.

Namens de samenwerkende inspecties Integraal Toezicht Jeugdzaken en de
Inspectie van het Onderwijs,

Mevrouw drs. A.L. Roeters,
inspecteur-generaal van de Inspectie van het Onderwijs en lid van de stuurgroep
Samenwerkend Toezicht Jeugdzaken

februari 2012

Inhoud

Inleiding 7

- 1.1 Nul- tot twaalfjarigen in Tilburg 7
- 1.2 Beoogd Tilburgs beleid 7
- 1.3 Leeswijzer 8

2 Typering gemeente Tilburg 9

- 2.1 Kenmerken van de gemeente Tilburg 9
  - 2.1.1 Spelers in het veld 9
- 2.2 Kansen voor kinderen 10
  - 2.2.1 Gemeentelijke verantwoordelijkheid 10
  - 2.2.2 Uitgangspunt beleid nul- tot en met zesjarigen 10
  - 2.2.3 Beleid voor- en vroegschoolse educatie 10
  - 2.2.4 OKE-wetgeving 11
  - 2.2.5 Het LEA-beleid 11
  - 2.2.6 Het brede schoolbeleid 12
  - 2.2.7 Het preventief jeugdbeleid 12
- 2.3 Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) 12
  - 2.3.1 Zorgadviesteams 12-min als onderdeel van het CJG 13
  - 2.3.2 Opvoedondersteuning en hulpverlening bij opvoeden en opgroeien 13
- 2.4 Samenvattend 13

3 Kwaliteit Tilburgse basisscholen: resultaten 15

- 3.1 Aantal basisscholen en hun besturen 15
- 3.2 Schoolgroepen: samenstelling van de leerlingenpopulatie 16
- 3.3 Jaarlijkse risicoanalyse basisscholen 17
- 3.4 Eindresultaten 2009, 2010 en 2011 17
  - 3.4.1 Sterke basisscholen in Tilburg 19
  - 3.4.2 Zwakke basisscholen in Tilburg 19
- 3.5 Eindopbrengsten taal 20
  - 3.5.1 Taalsterke en taalzwakke basisscholen 2011 21
- 3.6 Eindopbrengsten rekenen 22
  - 3.6.1 Rekensterke en rekenzwakke basisscholen 2011 23
- 3.7 Conclusies 23
  - 3.7.1 Samenvattende conclusie 24

4 Resultaten van de vve-bestandsopname 25

- 4.1 Bezochte locaties 25
- 4.2 Opbouw van het rapport vve 25
- 4.3 Vve op gemeentelijke niveau 25
  - 4.3.1 Toelichting op de conclusies op gemeentelijk niveau 26
- 4.4 Vve op locatieniveau 27

5 Bevindingen Goed Voorbereid Naar School 30

- 5.1 Opzet van het onderzoek GVNS 30
- 5.2 Conclusies en aanbevelingen 30
  - 5.2.1 Inzicht in aard en omvang van het probleem en in de effecten van gevoerd beleid 31
  - 5.2.2 Samenwerking en afstemming 31
  - 5.2.3 Participatie en draagvlak 31
  - 5.2.4 Inzicht in resultaten 32
  - 5.2.5 De rol van het Centrum voor Jeugd en Gezin 32

6	Conclusies en aandachtspunten 33
6.1	Inleiding 33
6.2	Conclusies kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs 33
6.3	Conclusies vve-bestandsopname 34
6.4	Conclusies GVNS 34
6.5	Aandachtspunten voor de gemeente Tilburg 35

Literatuur 38

1 Inleiding

1.1 Nul- tot twaalfjarigen in Tilburg

In de gemeente Tilburg gingen in het schooljaar 2009/2010 17.386 kinderen naar de basisschool. Ruim 20 procent hiervan zijn zogenoemde achterstandskinderen (Steketee, Mak & Tierolf, 2010). Dit percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde van 17 procent. Door hun risico op een achterstand lopen deze kinderen meer kans om van meet af aan onvoldoende te kunnen profiteren van de mogelijkheden die de school hen biedt om hun kennis, inzicht, vaardigheden en gedrag te ontwikkelen. In Nederland hebben in principe alle kinderen de mogelijkheid zich conform hun mogelijkheden te ontwikkelen, maar een ongelijke startpositie maakt dat niet iedereen hiervan gebruik kan maken. Op latere leeftijd kan taalachterstand doorwerken in een verhoogd risico op schooluitval, werkloosheid en maatschappelijke marginaliteit (Hell, 2004).

1.2 Beoogd Tilburgs beleid

De gemeente Tilburg heeft veel ervaring met de bestrijding van onderwijsachterstanden. Al jaren staat 'sociale stijging' en 'het verbeteren van de schoolresultaten' hoog op de politieke agenda. In het kader van het lokale preventieve jeugdbeleid, de lokaal educatieve agenda en het beleid rondom de voor- en vroegschoolse educatie ontwikkelt de gemeente Tilburg momenteel nieuw meerjarig beleid samen met de verschillende voorzieningen uit het veld. Dit nieuwe beleid richt zich in het bijzonder op een verdere daling van de (taal)achterstanden van de Tilburgse nul- tot twaalfjarigen. Het nieuw te vormen beleid is mede een antwoord op de bevindingen van de inspectie over de staat van de voor- en vroegschoolse educatie op de Tilburgse peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen.

In 2010/2011 deed de inspectie een vve-bestandsopname in de gemeente Tilburg. Dit onderzoek heeft betrekking op het twee- tot zesjarigenbeleid. De inspectie beoordeelde zowel de kwaliteit van het vve-beleid op gemeentelijk niveau als de feitelijke vve-kwaliteit, zoals die is waargenomen op 56 peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen waar vve gegeven wordt (Inspectie van het Onderwijs, (2011b).

In diezelfde tijd deden de gezamenlijke inspecties van Integraal Toezicht Jeugdzaken het onderzoek Goed Voorbereid naar School (GVNS) waarin gekeken werd naar de kwaliteit van de samenwerking tussen voorzieningen en organisaties voor nul- tot zesjarigen. Integraal Toezicht Jeugdzaken beantwoordde in dit onderzoek de centrale vraag: 'Hoe werken organisaties en voorzieningen in de gemeente Tilburg samen om ervoor te zorgen dat bij kinderen in de leeftijd van nul tot en met zes jaar, die een (taal)achterstand hebben en ouders met een lage opleiding, de achterstand weggewerkt wordt?' En 'Hoe werken ze samen om ervoor te zorgen dat kinderen die een risico lopen op een achterstand die niet daadwerkelijk ontwikkelen?'

Het onderzoek richtte zich op de samenwerking van onder andere basisinstellingen als het consultatiebureau, de peuterspeelzaal en de basisschool (Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2008; Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2011).

De wethouder en de vertegenwoordigers van de verschillende voor- en vroegschoolse voorzieningen onderkennen de conclusie van de inspectie, dat de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie verder versterkt dient te worden en dat de (taal)achterstanden bij jonge kinderen nog meer vroegtijdig gesignaleerd en ingelopen dienen te worden. Het nieuwe Tilburgse beleid baseert zich ook op de bevindingen en aanbevelingen van Integraal Toezicht Jeugdzaken naar de kwaliteit van de samenwerking van de voorzieningen om (taal)achterstanden bij nul- tot zesjarigen te voorkomen of weg te werken.

Met de nieuwe Lokaal Educatieve Agenda 2011-2014 wil de gemeente Tilburg de onderwijsopbrengsten zichtbaar verbeteren.

Daarom voegt de inspectie, mede op verzoek van de gemeente Tilburg, informatie toe in deze samenvattende notitie die gebaseerd is op haar risicogerichte toezicht. Naast een samenvatting van respectievelijk de vve-bestandsopname en GVNS heeft de inspectie in deze rapportage informatie opgenomen over de toezichtarrangementen van de Tilburgse basisscholen en de gemiddelde (Cito) eindopbrengsten van de afgelopen drie jaren ter ondersteuning van de noodzakelijke resultaatgerichte beleidsontwikkeling van het LEA-beleid 2011-2014 in de gemeente Tilburg.

Uiteraard scherpt deze toevoeging over de kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs de conclusies aan die door Integraal Toezicht Jeugdzaken en de inspectie al zijn gegeven (Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2011; Inspectie van het Onderwijs, 2011b).

Deze integrale informatie over vve, GVNS én over de kwaliteit van de basisscholen biedt de gemeente Tilburg en de verschillende actoren een mogelijkheid het nieuw te ontwikkelen Lokaal Educatieve Achterstandenbeleid (LEA-beleid) nog meer gefundeerd een opbrengstgerichte impuls te geven. Deze informatie kan dienen als 'startmeting'.

Met de invoering van het nieuwe ambitieuze Lokaal Educatieve achterstandenbeleid 2011-2014 en het beoogde taalbeleid nul- tot twaalfjarigen kan de gemeente met de voorzieningen samen onder meer resultaatgericht monitoren óf en hoe de onderwijsresultaten in dit kader aan het einde van de basisschool aantoonbaar toenemen (Gemeente Tilburg, 2011).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 volgt een korte typering van de gemeente Tilburg en het gevoerde lokale beleid voor nul- tot twaalfjarigen. Hoofdstuk 3 geeft de kwaliteit van de Tilburgse basisscholen weer, zoals de inspectie deze aan de hand van de onderwijsopbrengsten van de afgelopen 3 jaar, met haar risicoanalyse beoordeelt. Het percentage sterke en zwakke Tilburgse basisscholen komt daaruit afgeleid aan bod. Ook geeft de inspectie een beeld van de eindresultaten van het taal- en rekenonderwijs.

In hoofdstuk 4 volgt een beknopte weergave van het in juni jongstleden gepubliceerde rapport over de bestandsopname van vve in Tilburg. In hoofdstuk 5 zijn de bevindingen en conclusies van ITJ over GVNS voor de nul- tot zesjarigen in een samenvatting weergegeven. Eveneens op basis van de gepubliceerde nota van bevindingen die op 14 juni 2011 aan de wethouder is aangeboden. Tot slot volgen in hoofdstuk 6 samenvattende conclusies en aandachtspunten voor de gemeente Tilburg.

2 Typering gemeente Tilburg

Dit hoofdstuk schetst een beknopt beeld van de lokale context. Wat zijn de demografische kenmerken van de gemeente Tilburg, welke instellingen zijn er actief, welke beleidsmaatregelen neemt de gemeente die voor verbetering van de (taal/onderwijs)resultaten van kinderen in de leeftijd van nul tot twaalf relevant zijn?

2.1 Kenmerken van de gemeente Tilburg

Tilburg is in omvang de zesde stad van Nederland. Door de aanwas van inwoners heeft Tilburg in de loop der jaren verschillende stadsuitbreidingen achter de rug. Op 1 januari 2010 telt de gemeente Tilburg 204.863 inwoners. Ruim 23 procent van de bevolking heeft een andere herkomst dan de Nederlandse. De gemeente heeft 41 peuterspeelzalen en 49 basisscholen. 17.386¹ kinderen volgen basisonderwijs.

Tabel 2.1a Doelgroep achterstandskinderen

Leeftijdscategorie	Totaal aantal kinderen	Aantal doelgroepkinderen
2-3 jarigen (peuters)	4.341 (in 2009)	611(14%) ²
4-jarigen in basisonderwijs	1.986	346 (17,4%)
6-jarigen	2.131	416 (19,5%) ³

2.1.1 Spelers in het veld

Tilburg heeft een aantal spelers in het veld dat zich actief inzet voor een optimale ontwikkeling van jonge kinderen. Enkele van deze instellingen ontvangen van de gemeente subsidies om (taal)achterstanden bij jonge kinderen vroegtijdig te signaleren, te verminderen of op te lossen. Betrokken partners werken samen in netwerk- of ketenverband om een sluitende aanpak in de begeleiding van jonge kinderen te realiseren. Kernspelers van basisvoorzieningen die met elkaar en met de gemeente samenwerken, zijn: Thebe (jeugdgezondheidszorg nul- tot vierjarigen), GGD Hart voor Brabant (jeugdgezondheidszorg vier- tot negentienjarigen), Kinderstad (overkoepelende organisatie voor een groot gedeelte van de Tilburgse peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en aanbieder van buitenschoolse opvang en gastouderopvang)⁴, schoolbesturen voor het primair onderwijs, het Instituut Schoolmaatschappelijk Werk (IMW) en de Stichting Brede School Tilburg. Deze professionals werken ook met anderen samen om de (taal)achterstand te verminderen bij jonge kinderen, zoals de bibliotheek, Weer Samen Naar School (WSNS), speciaal (basis)onderwijs, De Twern (organisatie voor maatschappelijke diensten), voorzieningen die opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering aanbieden, Bureau Jeugdzorg (BJZ), Kompaan en de Bocht (jeugdhulpverlening), de Stichting MEE (Ondersteuning bij leven met een beperking) en de geestelijke gezondheidszorg.

1 Bron: Duo Ministerie OCW.

2 Dit percentage is gelijk aan het landelijk percentage (Inspectie van het Onderwijs, 2011b)..

3 Bron: Duo Ministerie OCW, 2010.

4 Naast Kinderstad bieden in de gemeente Tilburg enkele andere organisaties kinderopvang en peuterspeelzaalwerk aan.

2.2 Kansen voor kinderen

2.2.1 Gemeentelijke verantwoordelijkheid

In de afgelopen jaren heeft de gemeente Tilburg diverse beleidsvoornemens vastgesteld en uitgevoerd om jonge kinderen goed voor te bereiden op hun schoolloopbaan. Dit sloot aan bij landelijke wetgeving en beleidsmaatregelen.

2.2.2 Uitgangspunt beleid nul- tot en met zesjarigen

Tilburg kent een lange traditie van achterstandsbestrijding en -vermijding. Het College van Burgemeester en Wethouders heeft hoge ambities om in de stad te 'werken aan sociale stijging', onder meer in de aanpak van het domein 'Onderwijs en Jeugd in de vijf impuls wijken'. In de kadernota 'Opgroeien in Tilburg' is het centrale speerpunt 'het doelbewust streven dat kinderen het op school goed doen en een diploma halen' (Hamming, 2001). De gemeente legt hierbij nadrukkelijk de aandacht op activiteiten die het educatieve prestatieniveau van de Tilburgse kinderen verhogen⁵.

2.2.3 Beleid voor- en vroegschoolse educatie

Ontwikkelingsstimulering via vve heeft een belangrijke plaats in het programma Onderwijs en Jeugd van de gemeente Tilburg. Op 11 juli 2006 heeft het Tilburgse College de nota voor- en vroegschoolse educatie 'de toekomst' vastgesteld met daarin de volgende ambitie voor vve:

'1 augustus 2010 wordt 75 procent van de nul- tot zesjarige kinderen, waarbij het risico op achterstand is geconstateerd een passend aanbod op zowel cognitieve als sociaal emotionele vaardigheden geboden, om zo te voorkomen dat kinderen met een achterstand in het onderwijs starten en om eventuele achterstand zo vroeg mogelijk weg te werken'.

Daarnaast stelt het College de volgende voorwaarden aan de vve-peuterspeelzalen: 'Het stimuleren en bevorderen van de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van twee jaar tot de leeftijd dat ze de basisschool kunnen bezoeken, de kinderen voorbereiden op de basisschool en het vermijden, bestrijden en reduceren van achterstanden door inhoudelijke afstemming met scholen en samenwerking met andere voorzieningen. persoonlijke gegevensoverdracht naar scholen en deelname aan brede school en netwerk jeugd' (Gemeente Tilburg, 2010; Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2011).

De gemeente Tilburg heeft ruim veertig peuterspeelzalen. In dertig hiervan wordt een vve-programma aangeboden. Dit programma is feitelijk bestemd voor de bestrijding van de taalachterstand van doelgroepkinderen. In Tilburg hebben de peuterspeelzalen er veelal voor gekozen dit programma aan alle peuters aan te bieden. Vrijwel alle peuterspeelzalen vallen onder het bestuur van Kinderstad Peuterspeelzalen BV.

De basisscholen waar vve plaatsvindt, zijn verdeeld over zes van de in totaal negen schoolbesturen die Tilburg kent. Er zijn ook enkele pilots gestart om vve, niet alleen op de peuterspeelzalen, maar ook op enkele kinderdagverblijven, in te voeren. De partners die uitvoering geven aan vve en samenwerken binnen een vve-verband maken ook allen deel uit van de tien Brede Scholen in Tilburg (BST). Daarnaast is er een aantal voor- en vroegschoolse voorzieningen, dat vanwege vve voor de twee- tot zesjarigen samenwerkt, maar dan niet onder de paraplu van de BST. Om segregatie tegen te gaan is in de gemeente Tilburg besloten vve niet alleen aan te

---

⁵ Zie ook brief Brede school programma van eisen (kenmerk PU2010.10469912/FT/YS 2610).

bieden aan doelgroepkinderen, maar aan alle kinderen van de betreffende peuterspeelzaal. De inspectie signaleert dat een neveneffect hiervan is dat de geboden voorschoolse educatie aan de doelgroepkinderen niet voldoet aan de ondergrens van vier dagdelen of tien uur per week. De beschikbare uren worden immers 'uitgesmeerd' over alle kinderen. Ook voldoet menige voorziening niet aan de (her)certificering en wordt de professionalisering van nieuwe beroepskrachten ten onrechte alleen met verkorte scholingstrajecten uitgezet (Inspectie van het Onderwijs, 2011b).

2.2.4 OKE-wetgeving

Op 1 augustus 2010 werd de wet 'Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE)' van kracht. De kwaliteitsimpuls die dat oplevert voor de kinderopvang en voor vve grijpt de gemeente Tilburg aan om de ontwikkelingen die al in gang gezet zijn te versterken. De gemeente is bezig met de ontwikkeling van een nieuw beleidsplan.

2.2.5 Het LEA-beleid

De Tilburgse Lokaal Educatieve Agenda (LEA) nul- tot twaalfjarigen (augustus 2008) heeft betrekking op de periode tot augustus 2010. De LEA is ondertekend door de negen schoolbesturen (basis-, speciaal basis- en speciaal onderwijs). Over elf speerpunten zijn in een convenant afspraken gemaakt met de schoolbesturen. Bijvoorbeeld over het organiseren van schakelklassen⁶ om de taalachterstand bij (oudere) kinderen weg te werken. Vve is ook opgenomen als speerpunt: 'Een goede sociale infrastructuur voor nul- tot zesjarigen met zowel horizontale als verticale doorgaande ontwikkelingslijnen is hierbij essentieel'. Als doel van vve is geformuleerd: 'Voorkomen dat kinderen met achterstand in het onderwijs starten' en 'om eventuele achterstand zo vroeg mogelijk weg te werken'. In de LEA is vastgesteld dat de vve-partijen gezamenlijk een vve-plan per wijk opstellen, dat indien nodig jaarlijks wordt bijgesteld. Ook is afgesproken dat de partners de vve jaarlijks evalueren⁷.

Inmiddels heeft de gemeente Tilburg recent samen met de Tilburgse schoolbesturen voor primair onderwijs en de organisaties voor kinderopvang en peuterspeelzalen een nieuwe LEA-agenda voor de periode 2011-2014 vastgesteld (Gemeente Tilburg, 2011). De ambities zijn gegroepeerd binnen een drietal domeinen: 'Leren als sleutel', 'Zorg voor de jeugd' en Integrale Kindcentra 0-12 jaar. 'Leren als sleutel' zien de LEA-partners als de sleutel tot sociale stijging, het domein dat focust op het primaire proces en een verhoging van de leeropbrengsten. 'Zorg voor de jeugd' handelt over de gezamenlijke inspanningen om de hulp- en zorgverlening aan jeugdigen te versterken en over de uitdagingen die op de verschillende actoren afkomen op het gebied van passend onderwijs en de decentralisatie van jeugdzorg. Bij 'Integrale Kindcentra' willen de verschillende Tilburgse voorzieningen komen tot nieuwe samenwerkingsconstructies die de dragers moeten worden van de interventies dicht bij het kind en het gezin. De ambities voor deze domeinen zijn geconcretiseerd in een tiental speerpunten. Samen met de LEA-partners en de beroepskrachten worden de komende tijd concrete plannen van aanpak opgesteld op de verschillende thema's met opbrengstgerichte doelen. De bevindingen en conclusies van de inspecties worden in deze aanpak nadrukkelijk betrokken.

---

⁶ Taalklas voor kinderen uit groep 4 t/m 8, Taalschool voor kinderen van 6 t/m 12 jaar en Topklas voor kinderen uit groep 8.

⁷ Wet op het Primair Onderwijs: artikel 167. In dit artikel is de verplichting tussen gemeente en schoolbesturen opgenomen om afspraken te maken over de vve-resultaten.

2.2.6 *Het brede schoolbeleid*

In het Programma van Eisen 2011-2014 heeft de gemeente Tilburg het volgende opgenomen: 'De belangrijkste doelen van het Tilburgse Brede Schoolbeleid zijn het vergroten van ontwikkeling van ontplooiingskansen van kinderen in achterstandssituaties en het verminderen en voorkomen van onderwijsachterstanden van deze groep kinderen' en 'De drie leefwerelden van een kind moeten daarbij verbonden worden, omdat een kind zich niet alleen op school ontwikkelt, maar ook thuis en in de vrije tijd. Binnen deze drie domeinen is een groot aanbod beschikbaar op het terrein van leren, ontwikkelen en participeren en hulp bij de opvoeding. De belangrijkste taak van de Brede school is dit aanbod beter op elkaar af te stemmen dus beter te organiseren'. Alle brede scholen stellen per wijk een gezamenlijk plan van aanpak op. Hierbij worden de ouderbetrokkenheid en de mogelijkheden van het versterken van ouders en gezin via de 'producten' van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) uitgewerkt. De Stichting Brede School Tilburg heeft de stedelijke coördinatie als taak en heeft een rol in het uitbrengen van een stedelijk advies over vve⁸. In de praktijk zoekt men geregeld naar een goede taakafbakening met het samenwerkingsverband Weer Samen Naar School (WSNS).

2.2.7 *Het preventief jeugdbeleid*

De kadernota 'Opgroeien in Tilburg' is in 2001 opgesteld voor een periode van tien jaar. De nota kwam tot stand met participatie en inbreng van instellingen, jongeren en ouders. Het is de ambitie van het College om nu een vervolgnota vast te stellen. De gemeente schetst in de huidige nota de volgende uitgangspunten:

- 'Steeds meer kinderen bezoeken kinderopvangvoorzieningen.
- Vrijwel alle kinderen vanaf vier nemen deel aan basisonderwijs.
- Onderwijs heeft een sleutelpositie in het jeugdbeleid. De school vervult ook een schakelfunctie tussen het gezin en de maatschappij.

Uit onderzoek blijkt dat de eerste jaren van groot belang zijn voor de totale ontwikkeling van kinderen, veertig procent van de onderwijsachterstanden is al op zesjarige leeftijd ontstaan. Kinderen uit lagere sociaal economische milieus beginnen gemiddeld met een ontwikkelingsachterstand van één tot anderhalf jaar aan het basisonderwijs. Het inzicht groeit dat problemen die jongeren veroorzaken vaak terug te voeren zijn op de vroege ontwikkeling, de schoolloopbaan en de sociale infrastructuur. De nieuwe visie op jonge kinderen en op wat zij moeten leren wordt bepaald door het inzicht dat jonge kinderen veel meer blijken te kunnen dan wij tot nu toe dachten'.

Het College is van mening dat preventie belangrijker wordt dan ingrijpen op het moment dat het fout gegaan is. Voor de kinderen van nul tot en met twaalf jaar benoemt de gemeente Tilburg enkele basisvoorzieningen die in de lijn van de participatiegedachte een effectief aanbod moeten bieden: het consultatiebureau, het educatief centrum (peuterspeelzaal, kinderopvang en basisonderwijs), actieve ondersteuning van ouders en de brede schoolgedachte. Het behoort tot de core-business van deze basisvoorzieningen aandacht te besteden aan de begeleiding en zorg van het jonge kind en zijn ouders.

2.3 **Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)**

Het CJG in Tilburg is ruim twee jaar geleden van start gegaan. Bij de totstandkoming van het CJG zijn de volgende samenwerkingspartners betrokken in een stuurgroep: de gemeente Tilburg, Thebe jeugdgezondheidszorg, Instituut

---

⁸ Programma van Eisen brede scholen 2011 tot en met 2014, gemeente Tilburg.

Maatschappelijk Werk (IMW), Kinderstad, Stichting Speciaal Onderwijs Tilburg, Bureau Jeugdzorg (BJZ), Besturen Primair Onderwijs, Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs, Brede scholen Tilburg, GGD Hart voor Brabant, GGZ Midden-Brabant, Stichting MEE Regio Tilburg, De Twern, het Veiligheidshuis en Stichting Kompaan en De Bocht⁹. De stuurgroep heeft de uitgangspunten voor het CJG geformuleerd.

Vanaf begin 2009 heeft de gemeente Tilburg drie aandachtsgebieden voor de verdere ontwikkeling van het CJG. Het gaat om de pijlers:

- front office (inlooppunten, informatie en advies);
- de gereedchapskist van het CJG (aanbod ondersteuning en hulpverlening bij opvoeden en opgroeien);
- back office: coördinatie van zorg: keten- of netwerksamenwerking.

Het CJG heeft een centraal kantoor. Dit kantoor is via de website en telefoon bereikbaar voor ouders, kinderen, jongeren en professionals. Het CJG heeft ook een inlooffunctie. De gemeente wil via een groeimodel een dekkend netwerk maken van acht tot tien inlooppunten. Tijdens het onderzoek GVNS liepen hiervoor twee pilots. Met ingang van februari 2012 gaat het CJG op in de jeugdgezondheidszorg, de GGD Hart voor Brabant. Accent blijft liggen op de vroegsignalering, opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (front office en gereedchapskist).

2.3.1 Zorgadviesteams 12-min als onderdeel van het CJG

Tilburg heeft elf jeugdnetwerken 12-min. Aanvankelijk was het beleidsvoornemen vanaf 1 oktober 2010 deze netwerken geleidelijk in een groeimodel om te zetten en uit te breiden tot veertien zorg- en adviesteams 12-min (ZAT's). Inmiddels oriënteert de gemeente Tilburg zich op een andere constructie, waarbij er minder dan de beoogde veertien zorgadviesteams gaan komen. De voorzitters van deze teams komen uit het team Persoonsgerichte Aanpak van het Zorg- en Veiligheidshuis. Voor de gemeente Tilburg is het logisch om de structuur van signalering, advies, eerste en lichtere vormen van ondersteuning, hulp en zorg rond die plekken te organiseren waar kinderen zich het grootste deel van de dag bevinden: de kinderopvang en de scholen. Het inrichten van de zorg- en adviesteams is een onderdeel van het CJG. Het lokale signaleringssysteem Zorg voor Jeugd ondersteunt deze ontwikkelingen.

2.3.2 Opvoedondersteuning en hulpverlening bij opvoeden en opgroeien

Het afgelopen jaar heeft de gemeente Tilburg het aanbod van opvoedingsondersteuning en stimulering (de gereedchapskist voor het CJG) in kaart gebracht. De gemeente constateert dat er veel aanbod is met veel overlap, te weinig sturing en te weinig effectmeting. De bevindingen van dit onderzoek gebruikt de gemeente voor de verbetering van het beleid in de komende jaren.

2.4 Samenvattend

Tilburg maakt serieus werk van het bestrijden van achterstanden en kent hierin een lange traditie. De ambities van de stad liggen hoog. Zowel het College van Burgemeester en Wethouders als de bestuurders en professionals in het veld werken actief samen om beleid op elkaar af te stemmen. De kaders zijn mede gevoed door het gedecentraliseerde rijksbeleid en Tilburg maakt daar actief gebruik van. Wel is

---

⁹ Bron: www.tilburg.nl

het zo dat er sprake is van overlap in het gevoerde beleid. Bovendien heeft de gemeente te weinig inzicht in de effecten van het uitgevoerde beleid.

Het ontwikkelde en uitgevoerde beleid is doorlopend in ontwikkeling en grijpt veel in elkaar, vooral binnen het kader van lokaal preventief jeugdbeleid. Het jeugdbeleid dat gold voor de periode 2001-2011 is aan vernieuwing toe. De nieuwe Lokaal Educatieve Agenda 2011-2014 is dan ook een eerste actualisering van (educatieve) onderdelen van het preventieve jeugdbeleid.

De gemeente heeft in haar beleid het vroegtijdig signaleren van risico's bij jonge kinderen en het wegwerken of voorkomen van (taal)achterstand nadrukkelijk toegevoegd aan de kerntaken van de Tilburgse basisvoorzieningen.

Mede op grond van recente bevindingen rondom het jonge kind en de bestrijding van (taal)achterstanden weten partners als Kinderstad en T-Primair elkaar op lokaal niveau in de samenwerking steeds beter te vinden. Op de werkvloer van de peuterspeelzalen en basisscholen zelf was dit al meer het geval. De interne aansturing vanuit de besturen naar de voorzieningen waar ze verantwoordelijk voor zijn én het creëren van draagvlak wordt nu meer nadrukkelijk een speerpunt van beleid.

Het CJG is sinds twee jaar actief. Het CJG werkt aan een versterkte positionering en zorgcoördinatie getuige de ambities uit het nieuwe LEA-plan 2011-2014.

Met ingang van februari 2012 gaat het CJG op in de jeugdgezondheidszorg, de GGD Hart voor Brabant. Accent blijft liggen op de vroegsignalering, opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (front office en gereedschapskist).

3 Kwaliteit Tilburgse basisscholen: resultaten

Schoolbesturen beschikken over eigen kwaliteitszorgsystemen om de kwaliteit van hun scholen te definiëren en in beeld te brengen. Het schoolplan en de schoolgids van elke basisschool bieden hiertoe informatie. De inspectie gaat in haar risicogerichte toezicht al enige tijd jaarlijks onder meer uit van de eindopbrengsten van de basisscholen om de kwaliteit ervan te bepalen. Daarbij houdt de inspectie rekening met de samenstelling van de leerlingenpopulatie (Inspectie van het Onderwijs, 2011a). Op basis van de kwaliteit van de eindopbrengsten en zo nodig aanvullend kwaliteitsonderzoek kent de inspectie een toezichtarrangement toe aan scholen. Een basisarrangement geeft aan, dat er voldoende vertrouwen is in de kwaliteit van de school, een aangepast arrangement geeft aan dat de kwaliteit 'zwak' of 'zeer zwak' is.

In dit hoofdstuk geeft de inspectie allereerst een overzicht van de Tilburgse basisscholen per schoolbestuur. De volgende paragraaf geeft een weergave van de samenstelling van de leerlingenpopulatie op de Tilburgse basisscholen met behulp van de gewichten die toegekend worden aan leerlingen op grond van opleidingsgraad van ouders (Centrale Financiën Instellingen, 2008)¹⁰. Vervolgens gaat de inspectie in op de gemiddelde eindopbrengsten van de afgelopen drie jaar en de kwaliteit van de Tilburgse basisscholen. Aansluitend wordt informatie gegeven over het percentage zwakke en zeer zwakke basisscholen in de gemeente Tilburg. Daarna geeft de inspectie ook een beeld van de gemiddelde eindopbrengsten 'taal' en 'rekenen en wiskunde' op basis van de Cito Eindtoets over de afgelopen drie jaar. Tot slot is een aantal conclusies opgenomen.

3.1 Aantal basisscholen en hun besturen

In de gemeente Tilburg zijn 49 basisscholen¹¹. De scholen voor speciaal basisonderwijs zijn hierbij niet meegerekend¹². Er zijn zeven schoolbesturen voor verantwoordelijk. Het betreft de volgende schoolbesturen (geordend naar aantal scholen in de gemeente):

- Stichting Xpect Primair (N=20) met twintig basisscholen in de gemeente Tilburg;
- Stichting Opmaat (N=15) met negen basisscholen in de gemeente Tilburg;
- Stichting Tangent (N=16) met acht scholen in de gemeente Tilburg;
- Stichting Katholiek Onderwijs Tilburg Zuidoost (SKOTZO) (N=5, waarvan één met twee afzonderlijke locaties). De zes basisscholen zijn gevestigd in de gemeente Tilburg;
- Stichting Jan Ligthartgroep Tilburg (N=4). Deze basisscholen zijn alle vier in de gemeente Tilburg;
- Stichting voor Islamitisch Primair Onderwijs (N=3) waarvan één basisschool in de gemeente Tilburg;
- Stichting Vrije School Tiliander (N=1), één basisschool in de gemeente Tilburg.

---

¹⁰ Wijzigingsbesluit bekostiging WPO en Besluit bekostiging WEC (wijziging gewichtenregeling en groeps grootte, mei 2006).

¹¹ Vgl. SKOTZO: één van de basisscholen heeft twee van elkaar onafhankelijke locaties.

¹² Nb: de scholen voor speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs zijn noch in het vve-onderzoek, noch in het GVNS-onderzoek betrokken. Dat geldt ook voor dit aanvullende onderzoek naar de kwaliteit van de basisscholen.

3.2 Schoolgroepen: samenstelling van de leerlingenpopulatie

Bij de beoordeling van de opbrengsten onderscheidt de inspectie basisscholen naar schoolgroep: scholen worden ingedeeld op basis van het percentage gewogen leerlingen dat op de betreffende basisschool zit (Inspectie van het Onderwijs, 2011a). In 2009 was er nog sprake van zeven schoolgroepen. De gewichtenregeling kende toen ruimere criteria om leerlingen met een onderwijsachterstand te detecteren dan vanaf 2010¹³.

In tabel 3.2a staat de indeling in schoolgroepen van de basisscholen in de gemeente Tilburg volgens de nieuwe indeling. Er moet echter rekening worden gehouden met het feit dat er in 2009 voor het laatst meer leerlingen als gewichtenleerling zijn geïndiceerd. Vanaf 2010 komen minder leerlingen met een onderwijsachterstand in aanmerking voor een gewicht. Meer scholen komen daardoor in schoolgroep 1 en 2 en minder in schoolgroep 3 en 4. In de tabel is 2009 toch opgenomen om enig inzicht in de potentiële achterstandsleerlingen te hebben op basis van de (ruimere) criteria, die na 2010 'verdwijnen'. De vergelijking van 2009 met 2010 en 2011 moet daarom met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Tabel 3.2a Indeling schoolgroepen van de basisscholen in 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011

indeling schoolgroep (N=49) ¹⁴	2008/2009	2009/2010	2010/2011
schoolgroep 1 (>88% 0.00 leerlingen)	12,2%	40,8%	44,9%
schoolgroep 2 (75 - 88% 0.00 leerlingen)	38,8%	22,5%	20,4%
totaal schoolgroep 1-2	51,0%	63,3%	65,3%
schoolgroep 3 (>=25% gewogen leerlingen, aantal leerlingen 1.20 < 0.30)	14,3%	8,2%	10,2%
schoolgroep 4 en hoger (>=25% gewogen leerlingen, aantal leerlingen 1.20 >= 0.30)	34,7%	28,6%	24,5%
totaal schoolgroep 3-4 en hoger	49,0%	36,7%	34,7%

De tabel laat zien dat de verdeling tussen scholen uit schoolgroep 1-2 en scholen uit schoolgroep 3 en hoger in 2009 vrijwel gelijk was, ieder ongeveer 50 procent. Vanaf 2010 treedt er een verschuiving op en zijn er minder scholen uit schoolgroep 3 en 4. De nieuwe gewichtenregeling speelt hierin een rol. Etniciteit geldt niet meer als criterium. Alleen de opleidingsgraad van ouders is de determinant om onderwijsachterstand te bepalen. Een aantal van de potentiële achterstandsleerlingen (op basis van de criteria 2009) is nu verdwenen. Met andere woorden, er is een categorie kinderen die mogelijk een onderwijsachterstand heeft door milieufactoren die niet meer worden gesignaleerd.

13 Vgl. Nieuwe gewichtenregeling basisonderwijs, CFI maart 2006; brochure Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt Den Haag; Basisscholen ontvangen op basis van de gewichtenregeling extra financiële middelen voor de bestrijding van onderwijsachterstanden. De omvang hiervan is afhankelijk het aantal zogenaamde 'gewichtenleerlingen'. Tot 1 augustus 2006 werden daarbij de volgende groepen onderscheiden: 0,25 voor Nederlandse leerlingen van laagopgeleide ouders; 0,40 voor schipperskinderen; 0,70 voor woonwagen- en zigeunerkinderen; 0,90 voor allochtone leerlingen met laagopgeleide ouders. Sinds 1 augustus 2006 is een nieuwe gewichtenregeling van kracht en telt alleen het opleidingsniveau van de ouders mee. In deze nieuwe regeling wordt gewerkt met twee gewichten; 0,3 voor leerlingen van ouders die maximaal lbo/vbo hebben en 1,2 voor leerlingen van wie één ouder maximaal basisonderwijs heeft en de andere maximaal lbo/vbo. De nieuwe gewichtenregeling is tussen 2006 en 2010 stapsgewijs ingevoerd. Daarbij werden elk jaar twee extra leeftijdsgroepen volgens de nieuwe systematiek geteld. In schooljaar 2009//2010 waren er ongeveer 119.650 leerlingen met gewicht 0,3 en ongeveer 87.400 leerlingen met gewicht 1,2. Het totaal aantal gewichtenleerlingen ligt daarmee landelijk duidelijk lager dan in schooljaar 2000/2001. Het aantal leerlingen zonder gewicht is, omgekeerd, juist sterk toegenomen.

14 De sbo-scholen zijn niet in deze schoolgroepindeling opgenomen. Deze school valt overigens niet onder de gewichten, maar onder de zogeheten CUMI-regeling.

Ongeveer tweederde deel van de Tilburgse basisscholen heeft op 1 oktober 2010 met de nieuwe weging minder dan 25 procent gewichtenleerlingen en hoort tot schoolgroep 1-2. Ruim een derde van de scholen heeft met de nieuwe weging meer dan 25 procent gewichtenleerlingen en behoort tot schoolgroep 3-4. Het aantal scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen ligt in 2010 boven het landelijk gemiddelde van 17 procent gewichtenleerlingen. In de gemeente Tilburg volgen in die jaren dus gemiddeld meer leerlingen van laagopgeleide ouders onderwijs dan landelijk het geval is.

3.3 Jaarlijkse risicoanalyse basisscholen

Ieder jaar beoordeelt de inspectie de gegevens over de eindresultaten van de 49 Tilburgse basisscholen per schoolbestuur op basis van de resultaten van de leerlingen in groep 8 van de afgelopen drie jaren (cohorten). In de gemeente Tilburg gebruiken vrijwel alle basisscholen de Cito Eindtoets. Eén school maakt gebruik van het Cito leerlingvolgsysteem. Een klein aantal scholen maakt gebruik van een combinatie van én de Cito Eindtoets én het Drempelonderzoek voor die leerlingen die door de school geïndiceerd zijn voor het vmbo. De inspectie past waar nodig herberekeningen van de eindresultaten toe door onder meer rekening te houden met de leerlingen die niet deelnemen of leerlingen die alleen aan het Drempelonderzoek meedoen. Verificatie van deze gegevens van de schoolbesturen en de onder hun gezag vallende scholen op onjuistheden blijft daarbij voortdurend cruciaal.

De scholen voor speciaal basisonderwijs laat de inspectie hier buiten beschouwing, omdat zij én niet betrokken zijn in de onderzoeken van de inspectie naar vve en GVNS én omdat het nog steeds lastig is om uitspraken te doen over de resultaten die sbo-scholen behalen¹⁵.

3.4 Eindresultaten 2009, 2010 en 2011

In de tabel 3.4a, 3.4b en 3.4c zijn de percentages scholen opgenomen die in de jaren 2009, 2010 en 2011 bovengemiddeld (goed: significant boven de bovengrens), voldoende (op of rond het gemiddelde) of ondergemiddelde (onvoldoende: significant onder de ondergrens) eindopbrengsten hebben behaald.

Tabel 3.4a Eindopbrengsten basisscholen 2009, 2010 en 2011

eindopbrengsten % (N= 49)	2009	2010	2011
bovengemiddeld=goed	28,6%	24,5%	28,6%
voldoende	49%	55,1%	59,2%
ondergemiddeld=onvoldoende	22,5%	20,4%	12,2%
onbekend	0%	0%	0%

In 2009 is er bij 22,5 procent van de basisscholen sprake van ondergemiddelde eindopbrengsten. In 2010 daalt dit percentage naar ruim 20 procent. In 2011 is er opnieuw sprake van een daling naar 12,2 procent. Het aantal scholen dat ondergemiddeld presteert is in 2011 lager dan de jaren ervoor.

In 2009 voldoen 77,6 procent van de basisscholen aan voldoende of goede eindopbrengsten. In 2010 is er sprake van een stijging tot 79,6 procent van de scholen. In 2011 is er opnieuw een stijging tot 87,8 procent. De kwaliteit van de opbrengsten van de Tilburgse basisscholen is de afgelopen drie jaar toegenomen.

¹⁵ Bestuur Stichting Speciaal Onderwijs Tilburg (N=7), waarvan drie Tilburgse scholen voor speciaal basisonderwijs.

In de tabellen 3.4b en 3.4c wordt een aantal gegevens uitgesplitst naar schoolgroep. In tabel 3.4b gebeurt dit voor scholen met ondergemiddelde eindopbrengsten, in tabel 3.4c voor scholen met bovengemiddelde eindopbrengsten.

Tabel 3.4b Scholen met ondergemiddelde eindopbrengsten naar schoolgroep in 2009, 2010 en 2011

ondergemiddelde eindopbrengsten (N=49)	2009 (N=11)		2010 (N=10)		2011 (N=6)
schoolgroep 1-2 (N=25)	12%	schoolgroep 1-2 (N=32)	18,8%	schoolgroep 1-2 (N=32)	15,6%
schoolgroep 3-4(N=24)	33,3%	schoolgroep 3-4 (N=17)	23,5%	schoolgroep 3-4 (N=17)	5,9%
onbekend	0%		0%		0%

Bovenstaande tabel 3.4b laat zien dat van de scholen uit schoolgroep 1-2, scholen met minder dan 25 procent gewichtenleerlingen, in 2009 12 procent een ondergemiddeld resultaat behalen; in 2010 stijgt dat tot bijna 19 procent onderprestatie en in 2011 daalt het enigszins tot 15,6 procent.

Scholen in schoolgroep 1-2 presteren in 2009 en 2010 minder ondergemiddeld dan de scholen uit schoolgroep 3-4. In 2011 echter presteren de scholen uit schoolgroep 1-2 slechter dan de scholen van schoolgroep 3-4.

In 2009 presteren de scholen uit schoolgroep 3-4, scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen, vaker ondergemiddeld dan scholen uit schoolgroep 1-2, namelijk eenderde van het totaal aantal schoolgroep 3-4.

In 2010 daalt het aantal scholen uit schoolgroep 3-4 weliswaar, maar presteren de scholen uit schoolgroep 3-4 nog steeds slechter dan de scholen uit schoolgroep 1-2. In 2011 presteren de scholen uit schoolgroep 3-4 aanmerkelijk beter; slechts 5,9 procent presteert nog ondergemiddeld.

Bij de beoordeling van de opbrengsten houdt de inspectie rekening met de samenstelling van de leerlingenpopulatie. Toch is het een opmerkelijk resultaat dat scholen met weinig gewogen leerlingen in 2011 meer ondergemiddeld presteren dan scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen. Uit de gegevens van 2012 zal blijken of hiermee een trend in gang is gezet. Mogelijk speelt de (bijgestelde) gewichtenregeling hierin een rol.

Tabel 3.4c Scholen met bovengemiddelde eindopbrengsten naar schoolgroep in 2009, 2010 en 2011

bovengemiddelde eindopbrengsten % (N=49)	2009 (N=14)		2010 (N=12)		2011 (N=14)
schoolgroep 1-2 (N=25)	36,0%	schoolgroep 1-2 (N=32)	25,0%	schoolgroep 1-2 (N=32)	28,1%
schoolgroep 3-4 (N=24)	20,8%	schoolgroep 3-4 (N=17)	23,5%	schoolgroep 3-4 (N=17)	29,4%
onbekend	0%		0%		0%

Van de scholen uit schoolgroep 1-2 behaalt in 2009 36 procent van de scholen een bovengemiddelde prestatie; in 2010 daalt dat tot 25 procent en in 2011 stijgt dit licht tot 28 procent. Opmerkelijk is de daling van bijna 8 procent wanneer we 2011 met 2009 vergelijken. Toch presteert nog altijd ruim een kwart van de scholen uit schoolgroep 1-2 bovengemiddeld.

In schoolgroep 3-4, scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen, slaagt in 2009 ruim 20 procent in het behalen van een bovengemiddeld resultaat; in 2010 stijgt dat tot ruim 23 procent en in 2011 behaalt bijna 30 procent van de schoolgroep 3-4 scholen een bovengemiddeld resultaat. Ook van de scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen presteert ruim een kwart van de scholen bovengemiddeld.

3.4.1 Sterke basisscholen in Tilburg

Volgens de definitie van de inspectie is een sterke basisschool een school die in de afgelopen drie jaren steeds bovengemiddeld heeft gepresteerd. In tabel 3.4d staat het percentage sterke basisscholen voor de gemeente Tilburg, met uitsplitsing naar schoolgroep voor deze periode. Dit percentage wordt afgezet tegen het landelijk percentage sterke basisscholen en het percentage sterke basisscholen in Noord-Brabant.

Tabel 3.4d Sterke basisscholen

sterke basisscholen % (N=49)	totaal	schoolgroep 1-2	schoolgroep 3-4
Tilburg	8,1%	9,4%	5,9%
landelijk ¹⁶	7,0%	-	-
provincie Noord-Brabant	10,0%	-	-

De scholen in de gemeente Tilburg scoren met 8,1 procent boven het landelijk percentage van 7 procent sterke basisscholen, maar onder het gemiddelde van 10 procent van de provincie Noord-Brabant. Er zijn meer scholen uit schoolgroep 1-2 die sterk zijn dan scholen uit schoolgroep 3-4. De scholen uit schoolgroep 3-4 verbeteren zich echter eveneens.

3.4.2 Zwakke basisscholen in Tilburg

Ook het omgekeerde komt voor: scholen die drie jaar op een rij ondergemiddelde opbrengsten behalen. Op deze scholen voert de inspectie altijd een kwaliteitsonderzoek uit. Als de kwaliteit in de eindopbrengsten tekortschiet, is de school zwak. Ook bij meerdere tekortkomingen in het onderwijsleerproces kan de school zwak zijn. Zijn er naast de onvoldoende opbrengsten ernstige tekortkomingen in het onderwijsleerproces, dan is de school zeer zwak.

¹⁶ De landelijke percentages en die van Noord-Brabant zijn ontleend aan het rapport: De sterke basisschool; definitie en kenmerken; Inspectie van het Onderwijs, 2009.

Tabel 3.4e Zwakke basisscholen in 2009, 2010 en 2011

% (N=49)	2009		2010		2011	
Tilburg	12,2%		4.1%		6,1%	
	zwak	10.2%	zwak	4.1%	zwak	6,1% ¹⁷
	zeer zwak	2.0%	zeer zwak	0%	zeer zwak	0%
landelijk ¹⁸	8,9 %		7,2%		4,4% ¹⁹	
	zwak	7,4%	zwak	5,9%	zwak	3,8%
	zeer zwak	1,5%	zeer zwak	1,3%	zeer zwak	0,6%
provincie Noord-Brabant	onbekend		5,5%		onbekend	
			zwak	4,4%		
			zeer zwak	1,3%		

In de gemeente Tilburg is het percentage zwakke en zeer zwakke scholen in 2009 12.2 procent. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde. In 2010 zijn er geen zeer zwakke scholen. Het percentage zwakke scholen daalt in dat jaar tot 4.1 procent. Dat is onder het landelijk gemiddelde. Ook in 2011 zijn er geen zeer zwakke basisscholen. Het aantal zwakke scholen stijgt ten opzichte van 2010 tot 6,1 procent. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde.

3.5 Eindopbrengsten taal

In de gemeente Tilburg is taal al jaren een belangrijk speerpunt in het lokale beleid om de onderwijskansen van leerlingen te vergroten. Voor de Lokaal Educatieve Agenda 2011-2014 ontwikkelt de gemeente Tilburg op dit moment met de schoolbesturen en andere partners voor de nul- tot twaalfjarigen een vernieuwd taalbeleid om gericht de taalresultaten van de Tilburgse leerlingen te verbeteren. Dit beleid vormt mede een antwoord op de bevindingen van de inspectie en Integraal Toezicht Jeugdzaken over de kwaliteit van het beleid voor de nul- tot zesjarigen.

De prestaties van de leerlingen voor de basisvaardigheden taal en rekenen bepalen in belangrijke mate de schoolloopbaan van leerlingen. Onderstaande gegevens hebben betrekking op de gemiddelde eindresultaten van de basisscholen voor Nederlandse taal en in een andere paragraaf ook voor rekenen. Gekozen is voor meest recente gegevens van de afgelopen drie schooljaren: 2008/2009, 2009/2010 en 2010/2011. De gegevens kunnen hoogstens als eerste indicatie dienen om een eerste beeld te vormen van de gemiddelde eindresultaten Nederlandse taal op de Tilburgse basisscholen. Ze hebben louter betrekking op de resultaten van de leerlingen die hebben deelgenomen aan de Cito Eindtoets. Leerlingen die hebben deelgenomen aan het Drempelonderzoek zijn hier niet in betrokken. Dit blijkt niet mogelijk (Inspectie van het Onderwijs, 2011a)²⁰. De gegevens kunnen daarom positief vertekend zijn, omdat bij enkele scholen de zwakste leerlingen niet hebben meegedaan met de Cito Eindtoets.

¹⁷ Vanaf 14 november 2011 zijn er nog slechts twee zwakke basisscholen in Tilburg. Het percentage zwakke scholen daalt dan van 3 naar 2 basisscholen: 4 procent, en valt dan onder het landelijk gemiddelde.

¹⁸ Tabel landelijk: vgl. de staat van het onderwijs; Onderwijsverslag 2009/2010; Inspectie van het Onderwijs, 2011. Deze percentages zijn bepaald op 1 januari 2009 en 2010. Vanaf 2011 geldt 1 september als peildatum. Dit maakt het lastig om de jaren een op een te vergelijken. De cijfers heeft de inspectie opgenomen om mogelijke trends aan te geven.

¹⁹ Peildatum 1 september 2011.

²⁰ Het Drempelonderzoek wordt op de betrokken scholen in Tilburg niet voor een hele groep afgenomen. Scholen beperken zich tot enkele leerlingen die veelal maximaal vmbo geïndiceerd zijn. Er zijn geen gegevens beschikbaar hoe de didactische quotiënten kunnen worden omgezet in een bijbehorende Cito-score. Herberekenen is dus in ieder geval niet mogelijk.

Tabel 3.5a Taalresultaten Cito Eindtoets in 2009, 2010 en 2011

taal % (N=49)	2009	2010	2011
bovengemiddeld	22,5%	16,3%	12,2%
voldoende	44,9%	55,1%	53,1%
ondergemiddeld	28,6%	18,4%	28,6%
niet te bepalen ²¹	4,1%	10,2%	6,1%

Wat opvalt is dat het percentage scholen dat bovengemiddelde taalresultaten behaalt in de afgelopen 3 jaar is afgenomen.

Het percentage scholen dat ondergemiddeld presteert, daalde in 2010 ten opzichte van 2009, maar gaat in 2011 weer omhoog tot het aantal van 2009.

Gemiddeld presteert in 2009 67,4 procent (ruim tweederde deel) van de scholen voldoende tot goed; in 2010 zien we een lichte stijging tot ruim 70 procent van de scholen voldoende tot goed; in 2011 is met 65,3 procent sprake van een teruggang ten opzichte van 2010 en nog iets lager dan het niveau van 2009. Meer dan een kwart (28,6 procent) van de scholen presteert ondergemiddeld op taal aan het eind van de basisschool.

3.5.1 Taalsterke en taalzwakke basisscholen 2011

Volgens de definitie die de inspectie hanteert, wordt een school taalsterk genoemd als de school in de afgelopen drie jaren alle drie de jaren 'goed' scoort (Inspectie van het Onderwijs, 2011a). Omgekeerd geldt dat ook voor de definitie van een taalzwakke school: deze school presteert in de afgelopen drie jaren alle drie de jaren onvoldoende. De percentages voor Tilburg staan in tabel 3.5b.

Tabel 3.5b Taalsterke en taalzwakke basisscholen 2011

% (N=49)	taalsterk			taalzwak		
Tilburg	2%			6,1%		
	taalsterk uitgesplitst naar schoolgroep	1-2	3-4	taalzwak uitgesplitst naar schoolgroep	1-2	3-4
		3,1%	0%		6,2%	0%

Er zijn weinig scholen die drie opeenvolgende jaren bovengemiddeld presteren. Slechts 3,1 procent van de scholen met minder dan 25 procent gewichtenleerlingen. Van de scholen met meer dan 25 procent gewichtenleerlingen komt geen enkele school zo ver. De andere kant is dat er ook weinig scholen zijn die drie opeenvolgende jaren onderpresteren voor taal. De scholen die drie opeenvolgende jaren onvoldoende resultaten halen, komen uit schoolgroep 1-2.

Als we echter uitgaan van de norm die de inspectie vóór 2011 hanteerde, dat een school taalsterk is als ze ten minste twee van de drie opeenvolgende jaren goed presteert en als we zo ook taalzwakke scholen duiden, minimaal twee van de drie jaar onderprestatie, krijgen we het volgende beeld te zien in tabel 3.5c.

²¹ Het percentage scholen waarover geen uitspraak kan worden gedaan, is vrij hoog (zie noot hiervoor).

Tabel 3.5c Taalsterke en taalzwakke basisscholen 2011 uitgaande van twee van de drie keer in drie opeenvolgende jaren: boven of ondergemiddeld

% (N=49)	taalsterk			taalzwak		
	Tilburg	8,1%			16,3%	
	taalsterk uitgesplitst naar schoolgroep	N=32 1-2	N=17 3-4	taalzwak uitgesplitst naar schoolgroep	N=32 1-2	N=17 3-4
		3,1%	17,7%		15,6%	23,5%
landelijk	18,0%			12,0%		

Gemiddeld presteren de scholen uit schoolgroep 3-4 dan meer taalsterk dan scholen uit schoolgroep 1-2. Samen komen de scholen net boven het landelijk gemiddelde uit: 20.8 procent versus 18 procent landelijk. Gemiddeld presteren de scholen uit schoolgroep 3-4 echter ook meer taalzwak dan de scholen uit schoolgroep 1-2. De taalzwakke basisscholen in Tilburg overstijgen ruimschoots het landelijk gemiddelde van 12 procent.

3.6 Eindopbrengsten rekenen

De tweede cognitieve basisvaardigheid die van invloed is op de schoolloopbaan is rekenen. Hoewel niet expliciet opgenomen in het lokale vve-beleid of het Lokaal Educatieve Achterstandenbeleid is het van belang om een eerste beeld te vormen van de gemiddelde rekenprestaties van de Tilburgse leerlingen aan het einde van de basisschool. Ook in dit geval geldt dat de onderstaande gegevens in tabel 3.6a hoogstens als eerste indicatie kunnen dienen om een beeld te vormen. De gegevens hebben alleen betrekking op de eindresultaten van de leerlingen die hebben deelgenomen aan de Cito Eindtoets. Leerlingen die hebben deelgenomen aan het Drempelonderzoek zijn hier niet in betrokken. Dit blijkt niet mogelijk. Zoals hiervoor al is aangegeven, is gekozen voor de meest recente gegevens van de afgelopen drie vergelijkbare schooljaren: 2009, 2010 en 2011.

Tabel 3.6a Rekenresultaten Cito Eindtoets in 2009, 2010 en 2011

rekenen % (N=49)	2009	2010	2011
bovengemiddeld	30,6%	28,6%	34,7%
voldoende	49,0%	42,9%	46,9%
ondergemiddeld	16,3%	18,4%	12,2%
niet te bepalen ²²	4,1%	10,2%	6,2%

De cijfers in deze tabel 3.6a moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De gegevens kunnen positief vertekend zijn, omdat bij enkele scholen de zwakste leerlingen niet hebben meegedaan met de Cito Eindtoets. De gegevens zijn daarom indicatief.

Wat opvalt is dat het percentage scholen dat bovengemiddelde rekenresultaten behaalt in 2011, na een lichte daling in 2010, in 2011 gestegen is ten opzichte van 2009. Ruim eenderde van de scholen presteert bovengemiddeld. Het percentage ondergemiddelde scholen steeg in 2010 ten opzichte van 2009, maar daalde ten opzichte van 2009 tot 12,2 procent.

Gemiddeld presteert in 2009 bijna 80 procent van de scholen voldoende tot goed. In 2010 is er een daling tot 71,5 procent van de scholen voldoende tot goed. In 2011 is

²² Het percentage scholen waarover geen uitspraak kan worden gedaan, is (zie noot hiervoor) dan ook vrij hoog.

er echter een lichte stijging ten opzichte van 2009 tot 81,6 procent. Het lijkt een trend dat ruim viervijfde deel van de scholen momenteel voldoende tot goed presteert voor rekenen aan het einde van de basisschool.

3.6.1 Rekensterke en rekenzwakke basisscholen 2011

Volgens de definitie die de inspectie hanteert, wordt een school rekensterk genoemd als de school in de afgelopen drie jaren alle drie de jaren 'goed' scoort (Inspectie van het Onderwijs, 2011a). Omgekeerd geldt dat ook voor de definitie van een rekenzwakke school: deze school presteert in de afgelopen drie jaren alle drie de jaren onvoldoende. De percentages voor Tilburg staan in tabel 3.6b.

Tabel 3.6b Rekensterke en rekenzwakke basisscholen 2011

% (N=49)	rekensterk			rekenzwak		
Tilburg	10,2%			0%		
	rekensterk uitgesplitst naar schoolgroep	N=32 1-2	N=17 3-4	rekenzwak uitgesplitst naar schoolgroep	N=32 1-2	N=17 3-4
		12,5%	5,9%		0%	0%

Als we echter uitgaan van de norm die de inspectie vóór 2011 hanteerde, is een school rekensterk is als ze ten minste twee van de drie opeenvolgende jaren goed presteert en als we zo ook rekenzwakke scholen duiden: minimaal twee van de drie jaar onderprestatie krijgen we het volgende beeld te zien in tabel 3.6c. Ze worden afgezet tegen de landelijke percentages rekensterke en rekenzwakke basisscholen (Inspectie van het Onderwijs, 2008).

Tabel 3.6c Rekensterke en rekenzwakke basisscholen 2011 uitgaande van twee van de drie keer in drie opeenvolgende jaren: boven of ondergemiddeld

% (N=49)	rekensterk			rekenzwak		
Tilburg	20,4 %			6,1%		
	rekensterk uitgesplitst naar schoolgroep	1-2	3-4	rekenzwak uitgesplitst naar schoolgroep	1-2	3-4
		18,7%	23,5%		6,3%	5,9%
landelijk	25,0%			25,0%		

Wat opvalt is dat het percentage rekensterke scholen in de gemeente Tilburg lager ligt dan het landelijke percentage. Het percentage rekenzwakke scholen ligt echter ruimschoots onder het landelijke gemiddelde. Tilburg kent weinig rekenzwakke scholen in vergelijking met het landelijk gemiddelde.

3.7 Conclusies

In dit hoofdstuk heeft de inspectie een aantal resultaten gepresenteerd op basis van de gegevens van de eindopbrengsten die zij in de jaren 2009, 2010 en 2011 met instemming van de Tilburgse schoolbesturen (T-primair) heeft verzameld. Hierdoor ontstaat er in de gemeente inzicht in de kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs. Bovendien biedt deze informatie de gemeente Tilburg de mogelijkheid om een opbrengstgerichte aanpak de komende jaren concreter te realiseren. Dit ter

aanvulling op de bevindingen en aanbevelingen van de inspectie over de kwaliteit van vve en GVNS in Tilburg.

De resultaten laten een aantal trends zien die richtinggevend kunnen zijn in de verdere vormgeving van het lokale beleid voor nul- tot twaalfjarigen. De volgende conclusies zijn te trekken over de periode 2009, 2010 en 2011.

- De kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs is in 2011 beter dan in 2009. De inspectie heeft in 2011 bijna alle scholen een basisarrangement toegekend. Er zijn nog slechts drie scholen die zwak zijn van kwaliteit; er zijn geen zeer zwakke scholen. Hoe de Tilburgse scholen er in 2011 voor staan, is een verbetering ten opzichte van 2009.
- Gemiddeld neemt de kwaliteit van de eindopbrengsten toe. De ondergemiddelde eindopbrengsten op de basisscholen nemen af, vooral in schoolgroep 3 en 4.
- Het aantal taalzwakke scholen is hoger dan het landelijk gemiddelde; het aantal taalsterke scholen lager.
- De gemiddelde eindresultaten voor rekenen worden in de loop der jaren steeds hoger. De Tilburgse basisscholen presteren aanmerkelijk beter op rekengebied dan op taal.
- Vanaf 2010 treedt er landelijk en ook in Tilburg een verschuiving op in het percentage schoolgroepen 1 en 2 en schoolgroepen 3 en 4. Dit komt voort uit een wijziging in de gewichtenregeling. In de vergelijking van de schoolgroepen 2009 met die van 2010 en 2011 is het daarom lastig om de jaren één op één te vergelijken. De vergelijking tussen de verschillende jaren geeft echter voldoende indicatie om een beeld te vormen hoe scholen er in hun schoolgroep voorstaan. Wel is van belang rekening te houden met het feit dat vooral scholen uit schoolgroep 1 en 2 ook mogelijk minder goed presteren, omdat er een aantal kinderen met een taalachterstand in de school is voortkomend uit milieufactoren die niet meer geïndiceerd worden.

3.7.1 Samenvattende conclusie

Een prioritering voor lokaal taalbeleid zoals de gemeente en de overige leden van de LEA-agenda 2011-2014 voor ogen hebben (mede ten behoeve van het jonge kind) is de juiste prioritering voor betere leeropbrengsten voor de nul- tot twaalfjarigen. Voor de Tilburgse basisscholen betekent het een extra kwaliteitsimpuls om taalachterstanden weg te werken en te voorkomen. Dit met oog voor het behoud van de kwaliteit van rekenen. De gemeente Tilburg dient er rekening mee te houden dat er méér leerlingen zijn met een taalachterstand dan de huidige gewichtenregeling aangeeft. Aanvullend onderzoek om deze leerlingen te kunnen detecteren is nodig.

4 Resultaten van de vve-bestandsopname

4.1 Bezochte locaties

In totaal zijn er 30 voorschoolse voorzieningen: 28 peuterspeelzalen (psz), 2 kinderdagverblijven (kdv) en 26 vroegschoolse voorzieningen (basisscholen) bezocht in Tilburg in het kader van de bestandsopname van de inspectie.

4.2 Opbouw van het rapport vve

In dit rapport wordt allereerst de kwaliteit van het vve-beleid op gemeentelijk niveau gewaardeerd. Vervolgens wordt de feitelijke vve-kwaliteit beschreven, zoals die is waargenomen op in totaal 56 peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen waar vve gegeven wordt. Ten slotte worden de geconstateerde kwaliteit en het beleid met elkaar in verband gebracht en worden enkele conclusies getrokken.

Bij de beoordeling wordt gewerkt met een vierpuntsschaal:

1. Staat in de kinderschoenen: verbeteringen zijn dringend nodig. Deze kwalificatie geeft aan dat er echt iets verbeterd dient te worden.
2. Enigszins ontwikkeld: verbeteringen zijn nodig. Deze kwalificatie geeft aan dat het wenselijk is dat er iets verbeterd wordt.
3. Voldoende.
4. Goed ontwikkeld: een voorbeeld voor anderen. Deze kwalificatie geeft aan dat dit aspect in orde is, en wel op een zodanige manier dat anderen hiervan kunnen leren.

4.3 Vve op gemeentelijke niveau

In tabel 4.3a staan de oordelen op de aspecten en indicatoren ten aanzien van de vve-beleidscontext op gemeentelijk niveau. Hierbij is zo veel mogelijk de OKE-wet als referentie genomen (zie het toezichtkader vve, 2010) Bij elke indicator is een oordeel gegeven. In de tekst onder de tabel wordt toegelicht waarom dat oordeel gegeven is, vooral als het om een verbeterpunt ('2') of een voorbeeldig punt gaat ('4').

Tabel 4.3a Totaal van alle oordelen over de vve-beleidscontext op gemeentelijk niveau

DE VVE-CONTEXT		
1a	Gemeentelijk vve-beleid	
1a1	Definitie doelgroepkind	2
1a2	Bereik	3
1a3	Toeleiding	3
1a4	Ouders	2
1a5	Integraal vve-programma	2
1a6	Externe zorg	3
1a7	Interne kwaliteitszorg van de voor- en de vroegscholen	2
1a8	Doorgaande lijn	2
1a9	Resultaten	2
1a10	Overige gemeentelijke afspraken met de vroegscholen	
1b	Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau	2
1c	Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	2
VVE-CONDITIES		
2a	Er is een recent GGD-rapport	3
2b	Er is een gemeentelijk subsidiekader	3
2c	Groepsgrootte en dubbele bezetting	
2c1	Groepsgrootte	4
2c2	Dubbele bezetting	3
2d	Vve-tijd per week	2
2e	Kwaliteit van de beroepskrachten	
2e1	Gekwalificeerde beroepskrachten	3
2e2	Voldoende beheersing Nederlandse taal	3
2e3	Beroepskrachten zijn gecertificeerd voor het vve-programma	3
2e4	Opleidingsplan per vve-beroepskracht	2

4.3.1 Toelichting op de conclusies op gemeentelijk niveau

Een opbrengstgerichte manier van werken is binnen de voor- en vroegschoolse educatie een belangrijke manier van werken die ertoe leidt dat doelgroepkinderen zonder achterstand kunnen beginnen aan het onderwijs in groep 3. Ook is een goede organisatorische maar vooral ook inhoudelijke afstemming tussen de voorschoolse- en vroegschoolse voorzieningen van belang.

Het primaat van vve op een peuterspeelzaal ligt bij een adequate samenwerking en eenzelfde aanpak en werkwijze op de vroegschool, met als doel een zo goed mogelijke start in groep 1. Een doorgaande en beredeneerde lijn in het ontwikkelingsaanbod is hierbij cruciaal. Bij dit alles ligt zowel voor Kinderstad en andere besturen van voorscholen, als voor de schoolbesturen een stevige taak in het verschieft²³.

De vraag welke organisatiestructuur of welk programma men kiest of aan welke andere condities moet zijn voldaan, is in feite ondergeschikt aan de vraag hoe zoveel mogelijk kleuters zo goed mogelijk presteren. Dit vraagt van sommige schoolbesturen een herbezinning op de huidige aanpak en werkwijze van de kleutergroepen. Afspraken over een doorlopende leerlijn twee tot zesjarigen, overdracht van gegevens tussen de voor- en vroegschool en vooral over de resultaten van de vroegschoolse educatie aan het einde van de basisschool zijn nodig met de OKE-wet als kader.

²³ De Stichting Kinderstad is de grootste voorschoolse voorziening in de gemeente Tilburg; alle vve-peuterspeelzalen zijn hieronder gebracht.

Onduidelijk is voornamelijk hoe schoolbesturen de (lumpsum) middelen inzetten om de doelgroep kleuters extra toe te rusten en om te zien welk resultaat dit heeft gehad. Ook bij de middelen die vanuit de gemeente in het kader van vve zijn verstrekt, is het effect niet duidelijk.

Daarnaast is onduidelijk welke effecten de lokale vve-aanpak heeft (T3=Tilburg Taal Totaal). Het is noodzakelijk dat de gemeente veel meer dan tot nu toe voor een opbrengstgerichte benadering kiest. De afgelopen jaren hebben vooral beheersmatige en organisatorische aspecten de aandacht gehad. Men is echter niet op de hoogte van wat er op de basisscholen op het gebied van vve gebeurt en of dit aan de te stellen eisen voldoet. Een meer proactieve houding is wenselijk.

Bij zo'n opbrengstgerichte benadering horen ambitieuze en meetbare vve-doelen. Het vraagt verder dat die resultaten op stedelijk niveau bekend worden gemaakt en worden besproken, zodat de locaties zich kunnen vergelijken met de gemeentelijke doelen en op basis hiervan hun eigen beleid en opbrengstverwachtingen kunnen bijstellen. Een eigen vve-monitor geeft zicht op of bereikt is wat men van plan was en op wat goed gaat. Zo ontstaat ook zicht op wat beslist beter moet om te bereiken dat doelgroepkinderen zonder achterstand beginnen aan het onderwijs in groep 3.

4.4 Vve op locatieniveau

In tabel 4.4b staan de samenvattende oordelen van de inspectie op de aspecten en indicatoren ten aanzien van de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie op de bezochte peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en groepen 1 en 2 van de basisscholen in de gemeente Tilburg. Bij elke indicator is een oordeel gegeven. Deze gegevens bieden voor elke voor- en vroegschool inzicht in wat nog verbeterd moet worden.

Tabel 4.4b Totaal van alle vve-oordelen van de voor- en vroegschoolse voorzieningen in de gemeente Tilburg

B OUDERS	2	3	4
B1 Gericht ouderbeleid	70%	30%	-
B2 Ouders zijn vooraf adequaat geïnformeerd	20%	80%	-
B3 Intake	7%	85%	7%
B4 Stimuleren om thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen	50%	46%	4%
B5 Participatie in vve-activiteiten in de voor-/ vroegschool	28%	68%	4%
B6 Informeren over de ontwikkeling van hun kind	50%	50%	-
B7 Rekening houden met de thuistaal	17%	83%	-
C KWALITEIT VAN DE UITVOERING VAN VVE			
C1 Het aangeboden programma			
C1.1 Een integraal vve-programma	61%	39%	-
C1.2 Werken met een doelgerichte planning	65%	35%	-
C1.3 Het aanbod gericht op de taalontwikkeling is voldoende dekkend	19%	81%	-
C1.4 Het aanbod klimt op in moeilijkheidsgraad en er wordt gedifferentieerd	65%	35%	-
C2 Het pedagogisch klimaat			
C2.1 Het pedagogisch handelen is respectvol	-	100%	-
C2.2 Hanteren duidelijke pedagogische gedragsgrenzen	2%	98%	-
C2.3 Stimuleren sociale vaardigheden en de persoonlijke competenties	7%	93%	-
C2.4 Respect voor de autonomie van het kind	6%	94%	-

C2.5 De inrichting van de ruimte	65%	35%	-
C3 Het educatief handelen			
C3.1 Afstemming educatief handelen	36%	64%	-
C3.2 Effectieve en gerichte taalactiviteiten	6%	91%	4%
C3.3 Bevorderen de interactie met en tussen kinderen	30%	69%	2%
C3.4 Stimuleren actieve betrokkenheid en verrijken het spelen en werken	30%	69%	2%
C3.5 Bevorderen de ontwikkeling van aanpakgedrag (strategieën)	26%	74%	-
C3.6 Het gedrag van de leidsters/ leerkrachten met de kinderen is responsief	2%	98%	-
C3.7 Afstemming activiteiten op verschillen in ontwikkeling indiv. kinderen	67%	33%	-
D ONTWIKKELING, BEGELEIDING EN ZORG			
D1 Ontwikkeling, begeleiding en zorg binnen de groep			
D1.1 Volgen van de brede ontwikkeling van alle kinderen	61%	39%	-
D1.2 Planmatige begeleiding voor de hele groep, de kleine groep, individuele kind	83%	17%	-
D1.3 De evaluatie van de aangeboden begeleiding en zorg	74%	26%	-
D1.4 Specifieke aandacht voor de taalontwikkeling	33%	67%	-
D2 Ontwikkeling, begeleiding en zorg in de bredere zorgketen			
D2.1 Overzicht zorg die voor- resp. voegschool niet kan leveren en de aard	15%	85%	-
D2.2 Aanmelding kinderen voor externe zorg	-	100%	-
D2.3 Blijven bijhouden ontwikkeling van kinderen met extra zorg	2%	98%	-
E INTERNE KWALITEITSZORG BINNEN DE VOOR- EN DE VROEGSCHOOL			
E1 Er is vve-coördinatie in de voor- c.q. voegschool	11%	83%	6%
E2 De voor- c.q. voegschool evalueert de kwaliteit van vve regelmatig	54%	46%	-
E3 De voor- c.q. voegschool evalueert de opbrengsten van alle kinderen	-	-	-
E4 Formuleren verbetermaatregelen en aantoonbare planmatige uitvoering	41%	57%	2%
E5 De voor- c.q. voegschool borgt de kwaliteit van haar educatie	54%	46%	-
E6 Ook vve in de kwaliteitszorg van de basisschool	29%	71%	-
F DOORGAANDE LIJN			
F1 Er is vve-coördinatie tussen de voor- en voegschool	16%	80%	4%
F2 Voldoende kinderen stromen door naar een voegschool	22%	78%	-
F3 De voor- en voegschool zorgen voor een warme overdracht	8%	92%	-
F4 Het aanbod van de voor- en voegschool is op elkaar afgestemd	31%	69%	-
F5 Pedagogisch klimaat en educatief handelen is op elkaar afgestemd	76%	24%	-
F6 De manier om met ouders om te gaan is op elkaar afgestemd	31%	69%	-
F7 De interne begeleiding en zorg zijn op elkaar afgestemd	92%	8%	-
G.DE RESULTATEN			
G1 De resultaten worden gemeten conform afspraken	-	-	-
G2 De resultaten zijn van voldoende niveau	-	-	-
G3 Verlengde kleuterperiode	12%	88%	-

Toelichting op de conclusies uit het vve-rapport op locatieniveau

De voor- en vroegschoolse voorzieningen laten een positief beeld zien op pedagogisch gebied. De coördinatie van vve is op de locaties overwegend op orde en de beroepskrachten zorgen voor een warme overdracht. De aanmelding voor zorg in een bredere zorgketen, als de locatie dat zelf niet kan, vindt plaats en wordt gevolgd (Integraal Toezicht Jeugdzaken, 2011).

De inspectie constateert dat voor zowel de voor- als de vroegschool een verdere ontwikkeling nodig is van de begeleiding en de zorg van de kinderen in de groep. Bij meer dan 80 procent van de bezochte locaties is ook de planmatigheid van de zorg een noodzakelijk verbeterpunt. De evaluatie van de zorg blijft vaak achterwege.

Daarnaast concludeert de inspectie dat het aanbod op zowel de voor- als vroegscholen niet helemaal voldoet. Het T3-programma van Tilburg voldoet niet aan de eisen van een breed, op alle ontwikkelingsgebieden gericht, vve-programma. Het is van belang dat de voorscholen en een deel van de vroegscholen prioriteit geven aan een breed ontwikkelingsaanbod in een doorgaande, in moeilijkheid opklimmende lijn.

De afstemming op de verschillen in ontwikkeling tussen de kinderen is ook een aandachtspunt dat verdere uitwerking verdient. De geboden ondersteuning is te weinig gebaseerd op een nauwkeurige vertaling van een observatie naar een gerichte activiteit. Aansluitend is het nodig dat het educatief handelen vooral op de voorschool op peil gebracht wordt.

De kwaliteitszorg vraagt een verdere ontwikkeling. Vooral het borgen van de kwaliteit van de educatie en het evalueren van de opbrengsten van de kinderen zijn aandachtsgebieden. De voor- en vroegschoolse voorzieningen kunnen vrijwel geen aantoonbare effecten laten zien in hoeverre de taalachterstand bij de kinderen verbetert. Tot slot dienen ouders gerichter geïnformeerd te worden over de ontwikkeling van hun kind en is een gericht ouderbeleid op de verschillende locaties nodig. Er is meer nadruk nodig op de 'rol van de ouder' in het voorkomen van achterstand bij de start in groep 3.

Samenvattend stelt de inspectie dat het er bij vve om gaat om zoveel mogelijk peuters en kleuters zo goed mogelijk te laten presteren. Een betere zorg voor risico-peuters en -kleuters is nodig, als de begeleiding in de groep niet voldoende blijkt. Dan is het noodzakelijk dat er, meer dan nu het geval is, een beter uitgelijnd taalaanbod komt én een betere afstemming van het onderwijs op de verschillen tussen de leerlingen. Dit vraagt van alle partners in Tilburg een stevige impuls. Coaching en professionalisering op de werkvloer die hierop gericht is, kan het verschil maken.

Zowel de gemeente Tilburg als de voor- en vroegschoolse voorzieningen dienen de gewenste resultaten van vve concreet vast te stellen. Een aansluiting van de voorschool op het (landelijk genormeerde) leerlingvolgsysteem van de basisscholen is daarbij nodig (Inspectie van het Onderwijs, 2011c)²⁴.

²⁴ Een van de grootste knelpunten die in de vve-bestandsopname naar voren is gekomen, is dat het bij vve niet gebruikelijk is om objectief te beoordelen wat kinderen hebben geleerd (in de brede zin van het woord) door vve en of ze daadwerkelijk voldoende zijn toegerust voor (groep 3 van) de basisschool. In verschillende gemeenten worden nu aanzetten gemaakt om langs 'de koninklijke weg' te werken: formuleren van vve-doelen, ontwikkelen en/of selecteren van de gepaste instrumenten, en benutten van de toets- en/of observatiegegevens om het effect van vve vast te stellen én om vervolg- en verbeteracties uit te voeren. Min of meer parallel aan deze koninklijke weg kan ook gekozen worden voor een pragmatische aanpak, waarbij de toetsgegevens die scholen nu al hebben het uitgangspunt vormen. Op grond daarvan kunnen beslissingen worden genomen over vve, maar ook over een eventuele uitbreiding of aanpassing van de te hanteren meetinstrumenten. Voor de uiteindelijke beoordeling van het effect van vve is het nodig om de leerresultaten van de kinderen te kennen, of die nu langs de koninklijke of de pragmatische weg zijn gemeten. In deze tussenrapportage zijn die leerresultaten nog niet beschikbaar en kan dus nog geen antwoord gegeven worden op de hoofdvraag: "Werkt vve?".

5 Bevindingen Goed Voorbereid Naar School

5.1 Opzet van het onderzoek GVNS

Tegelijk met het onderzoek van de inspectie naar de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Tilburg voerde Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) in de periode maart tot en met december 2010 in de gemeente Tilburg het onderzoek 'Goed Voorbereid naar School' uit.

ITJ onderzocht hoe instellingen²⁵ in Tilburg samenwerken om (taal)achterstanden bij kinderen in de leeftijd van nul tot en met zes jaar, die opgroeien bij laagopgeleide ouders, vroegtijdig te signaleren en aan te pakken.

In totaal heeft ITJ 54 beroepskrachten gesproken om inzicht te krijgen in aanbod en werkwijze van de organisaties waar ze werkzaam zijn om (taal)achterstanden bij jonge kinderen aan te pakken. Parallel hieraan bestudeerde ITJ van 53 kinderen²⁶ 104 dossiers. Daarbij onderzocht ITJ welke instellingen waren betrokken bij het (taal)probleem en hoe ze hebben samengewerkt om een doorgaande lijn te realiseren. Aansluitend sprak ITJ met zestien ouders van jonge kinderen van wie een dossier was geanalyseerd over hun ervaringen met de samenwerking, de kwaliteit en het effect ervan. Ook heeft ITJ twee versnellingskamers georganiseerd onder de managers/ beleidsmedewerkers van dertien instellingen en zestien uitvoerende professionals. Het doel hiervan was om zicht te krijgen op hun ervaringen en meningen over de signalering en aanpak van (taal)achterstanden en over de samenwerking tussen instellingen rondom die aanpak.

In juni 2011 zijn de bevindingen van het ITJ-onderzoek 'Goed Voorbereid naar School' samen met die van het vve-onderzoek van de inspectie gepresenteerd aan de gemeente Tilburg.

5.2 Conclusies en aanbevelingen

De twee centrale vragen die ITJ met haar onderzoek beantwoordt, zijn: 'Hoe werken organisaties en voorzieningen samen om de (taal)achterstand weg te werken bij kinderen van nul tot en met zes jaar met laagopgeleide ouders?' en 'Hoe werken ze samen om ervoor te zorgen dat risicokinderen geen (taal)achterstand ontwikkelen?'

De gemeente Tilburg maakt al jaren werk van de bestrijding van (onderwijs)achterstanden. ITJ constateert dat Tilburg een aantal positieve initiatieven heeft genomen om jonge kinderen succesvol voor te bereiden op groep 3 van de basisschool. Het Tilburgse beleid en daaruit voortvloeiende subsidiemaatregelen hebben als doel dat deze achterstanden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en aangepakt worden. Om de onderwijskansen van jonge kinderen te vergroten is het voor Tilburgse voorzieningen gebruikelijk dat zij met elkaar samenwerken om een sluitende aanpak te krijgen. Dat doen ze zowel op het terrein

---

25 De volgende voorzieningen/ professionals zijn in het onderzoek GVNS betrokken: Stichting Kinderstad, een aantal peuterspeelzalen en kinderdagverblijven, schoolbesturen T-primair, een aantal basisscholen Thebe (jeugdgezondheidszorg nul- tot vierjarigen), Kraamhotel de Meiboom van Thebe, GGD Hart voor Brabant (jeugdgezondheidszorg vier- tot negentienjarigen), coördinatoren van jeugdnetwerken 12-min, Instituut voor Maatschappelijk werk, logopedisten, de bibliotheek, Bureau Jeugdzorg, het Advies en Meldpunt Kindermishandeling, het Centrum voor Jeugd en Gezin, het Loket Vroeghulp, Stichting Brede School Tilburg, Weer Samen Naar School, De Twern (wijkwelszijnsinstelling), Kompaan en De Bocht (jeugdzorgvoorziening), De Bodde (school voor zeer moeilijk lerende kinderen) en beleidsambtenaren van de gemeente Tilburg.

26 Het gaat om kinderen in de leeftijd van 2,5 jaar; 22 vierjarigen en 20 zesjarigen.

van educatie als op het gebied van het afstemmen van de interne en externe zorg. Ook in de wijken werken professionals betrokken samen.

De resultaten laten echter ook zien dat er verbeteringen nodig zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om inzicht in de problemen van de nul- tot en met zesjarigen, het delen van deze analyse en inzicht in de effecten van het gevoerde beleid. Aan de hand van vijf thema's geeft ITJ haar bevindingen weer waar verdere verbetering nodig is.

5.2.1 Inzicht in aard en omvang van het probleem en in de effecten van gevoerd beleid

Zowel de gemeente Tilburg als de verschillende actoren in de stad hebben nog geen specifiek antwoord op de vraag welke concrete problemen in Tilburg in de verschillende wijken en buurten aan de orde zijn, als het gaat om (taal)achterstanden bij jonge kinderen. Ook binnen en tussen de instellingen blijft men het antwoord geregeld schuldig, ondanks de maatregelen die door ieder getroffen worden. Effecten blijven, vanwege een tekortschietende evaluatie, onzichtbaar of onbekend. Het dossieronderzoek van ITJ laat zien dat, op het niveau van de jonge kinderen met een (taal)achterstand, vaak een tekort is aan overeenstemming over het probleem en de aanpak ervan. Een gedeelde kijk op de aard en omvang van het probleem ontbreekt veelal tussen professionals.

Om kansen van jonge kinderen met een (taal)achterstand te vergroten is het echter belangrijk dat de partners werken vanuit een gemeenschappelijke visie en doelen. Het is daarbij van belang dat professionals op de werkvloer het eens zijn over hun inzicht in de specifieke kenmerken van het jonge kind en in de aard en omvang van een probleem (in dit geval (taal)achterstand), waarvoor een oplossing moet komen. Goede afspraken zijn daarbij nodig.

5.2.2 Samenwerking en afstemming

De kwaliteit van de samenwerking tussen de verschillende instellingen onderling en met de gemeente kan effectiever. Samenwerkende professionals werken nog te veel vanuit het perspectief, de context en de regelgeving van hun eigen voorziening, terwijl het probleem van het kind en het gezin centraal zou moeten staan. De werkprocessen moeten daar specifiek op ingericht worden. Dat kan betekenen dat het eigen werkproces ondergeschikt gemaakt wordt aan het gezamenlijke werkproces dat nodig is om de problemen van kind en gezin op te lossen. Voor het opzetten van een dergelijk gezamenlijk werkproces is een resultaatgerichte aanpak nodig. Professionals slagen er niet altijd in om informatie over kwetsbare kinderen en hun gezinnen adequaat over te dragen aan derden, ondanks afspraken die gemaakt zijn en instrumenten die hiertoe in Tilburg voorhanden zijn. Een doorgaande lijn in de probleemaanpak staat daardoor onder druk.

De continuïteit van de aanpak is in een aantal gevallen in het geding vanwege bijvoorbeeld te veel of te vaag overleg, overleg met te veel of te weinig mensen of overleg met te weinig concreet effect op het oplossen van de hulpvraag. Er is winst te boeken als er een betere afstemming komt op elkaar en als de ketenregie en informatiecoördinatie versterkt worden. Ook zouden er duidelijke afspraken moeten komen over wie wanneer voor welk probleem met risicokinderen en hun gezinnen beschikbaar moet zijn. De gemeente kan daarbij een stimulerende en faciliterende rol spelen.

5.2.3 Participatie en draagvlak

Er dient een breder draagvlak te komen voor het gevoerde beleid en de participatie van de voorzieningen en ouders kan beter. De verschillende partners in de gemeente werken niet vanuit een gemeenschappelijke visie op taalontwikkeling en taalachterstand. Ondanks de vele overlegvormen worden de verschillende partners niet altijd tijdig en duurzaam betrokken bij de ontwikkeling en vaststelling van het

lokale beleid. Vaak wordt het beleid niet doorvertaald van de bestuurders naar de uitvoerende professionals. Ouders, in het bijzonder moeilijk bereikbare ouders, zijn niet altijd deelgenoot in de aanpak van de (taal)achterstanden bij hun jonge kind. Professionals schieten soms tekort in hun competenties om met deze ouders om te gaan. Ook de privacyregels en gebrek aan medewerking bij de ouders zelf speelt soms parten. De anderstaligheid van de ouders en de beperkte beschikbaarheid van tolken voor sommige talen spelen eveneens een rol in de moeizame ouderbetrokkenheid. Tegelijkertijd geven ouders aan dat zij serieus genomen willen worden en dat zij bij alle stappen en op alle niveaus een rol kunnen spelen.

5.2.4 Inzicht in resultaten

Een resultaatgerichte monitoring ontbreekt op veel onderdelen, evenals concrete prestatieafspraken gericht op verbeterde (taal)resultaten bij het jonge kind. De beleidsvoornemens van de gemeente blijken te weinig sturend voor het handelen van menige professional in het primaire proces. Zij worden nog te weinig aangesproken op de effecten van hun samenwerking. Van belang is dat de gemeente het gevoerde beleid kritisch doorlicht op resultaten. Effect is aantoonbaar als de gemeente weet hoeveel kinderen nu daadwerkelijk beter presteren op het gebied van hun (taal)ontwikkeling op de peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en de basisscholen.

5.2.5 De rol van het Centrum voor Jeugd en Gezin

ITJ besteedt specifiek aandacht aan het functioneren van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Het CJG heeft ook een centrale rol bij de aanpak van (taal)achterstand bij jonge doelgroepkinderen. Het CJG fungeert daarbij vooral als front office. Decentrale CJG's zijn als pilot in twee wijken uitgezet. Deze leveren echter niet het beoogde resultaat op. De afstemming met de jeugdnetwerken (de toekomstige zorgadviesteams) en het veiligheidshuis is ook nog niet afdoende gerealiseerd. Het gaat dan om de relatie en rolverdeling tussen front office en back office binnen het CJG. Het zoeken naar een goede afstemming is in volle gang en loopt nog niet soepel. Het CJG is nog niet bij iedereen bekend. ITJ benadrukt dat de samenwerking in het Loket Vroeghulp, als onderdeel van het CLG een goed praktijkvoorbeeld is van effectieve ketensamenwerking, dat navolging verdient. Met deze aanpak kan het CJG een bijdrage leveren om kwetsbare kinderen en hun ouders, in een sluitende aanpak, een goede doorstart te bieden in hun ontwikkeling.

6 Conclusies en aandachtspunten

6.1 Inleiding

In juni 2011 heeft de inspectie het eindrapport 'De kwaliteit van vve in de gemeente Tilburg' aangeboden. Dat deed ze samen met de samenwerkende inspecties van Integraal Toezicht Jeugdzaken die haar nota van bevindingen "Goed Voorbereid naar School" aanbod. Beide onderzoeken zijn parallel uitgevoerd en zijn waar mogelijk op elkaar afgestemd.

Naar aanleiding hiervan bleek in de gemeente behoefte om meer zicht te hebben op de kwaliteit van het basisonderwijs en in het bijzonder op de gemiddelde leeropbrengsten en daaraan gekoppeld de opbrengsten op het gebied van de basisvaardigheden taal en rekenen. Dit met het oogmerk om de nieuwe, in december 2011 vastgestelde Lokaal Educatieve Agenda 2011-2014 meer resultaatgericht te kunnen doorontwikkelen en te zijner tijd op effecten te monitoren en op effecten te beoordelen. Achtereenvolgens geven de volgende paragrafen samenvattend de conclusies weer over de kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs en de conclusies uit de vve-bestandsopname en "Goed Voorbereid naar School". Tot slot worden beknopt aandachtspunten benoemd voor toekomstig beleid voor het jonge kind en de nul- tot twaalfjarigen.

6.2 Conclusies kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs

Het Tilburgse basisonderwijs kent grotendeels scholen die door de inspectie in 2011 met een basisarrangement zijn beoordeeld. De inspectie vertrouwt eind 2011 de schoolbesturen op 47 van de 49 basisscholen toe op eigen kracht hun kwaliteit te kunnen borgen en verder in ontwikkeling te brengen. Daarmee ligt Tilburg op het landelijk gemiddelde. Toch zijn er enkele punten die meer aandacht vragen voor het gemeentelijk (taal)achterstandenbeleid nul- tot twaalfjarigen.

- Tilburgse scholen hebben meer leerlingen van laagopgeleide ouders dan landelijk (in Tilburg 20 procent, landelijk 17 procent)²⁷.
- In Tilburg treedt een verschuiving op in schoolgroepen tussen 2009 en daarna. Hoorde in 2009 nog de helft van de scholen tot de scholen uit schoolgroep 3 en 4 of hoger; in 2010 en 2011 heeft slechts eenderde deel meer dan 25 procent gewichtenleerlingen. De nieuwe gewichtenregeling speelt hierin een rol. Etniciteit geldt niet meer als criterium, alleen opleidingsgraad van ouders is de determinant om onderwijsachterstand te bepalen. Een aantal van de potentiële achterstandsleerlingen (op basis van de criteria 2009) is nu 'verdwenen'. Met andere woorden, er is een categorie kinderen die mogelijk een onderwijsachterstand heeft door milieufactoren die niet meer gesignaleerd wordt. Voor de gemeente en de voorzieningen is het van belang werk te maken van een goede detectie van leerlingen met een onderwijsachterstand.
- De gemiddelde eindopbrengsten van de basisscholen in Tilburg zijn voor het merendeel van de scholen minstens voldoende. Er is echter nog steeds eenachtste deel (12,2 procent) van de 49 basisscholen dat onderpresteert op de Cito Eindtoets in 2011.
- De Tilburgse basisscholen presteren aan het eind van de basisschool op het gebied van rekenen beter dan op het gebied van taal. De gemiddelde taalresultaten aan het eind van de basisschool zijn in de gemeente Tilburg

---

²⁷ Peiling 1 oktober 2010, Inspectie van het Onderwijs.

aanmerkelijk lager dan de eindresultaten van rekenen: ruim tweederde deel (65,3 procent) behaalt voldoende tot goede resultaten voor taal tegenover 81,6 procent voor rekenen. Ruim eenvierde deel (28,6 procent) van de basisscholen haalt onvoldoende opbrengsten voor taal aan het einde van de basisschool tegenover bijna eenachtste deel (12,2 procent) van de Tilburgse scholen voor rekenen. Bijna een kwart (23,5 procent) van de scholen uit schoolgroep 3-4 presteren twee van de drie jaren onvoldoende, maar ook in schoolgroep 1-2 presteert eenzesde deel (15,6 procent) onvoldoende. Dit is in beide gevallen hoger dan het landelijk gemiddelde van 12 procent.

6.3 Conclusies vve-bestandsopname

Op gemeentelijk niveau is het vve-beleid volop in ontwikkeling. Aanvullende maatregelen zijn echter ook nodig:

- Een goede organisatorische en inhoudelijke afstemming tussen voor- en vroegschoolse voorzieningen ontbreekt nog te vaak. Het primaat van vve ligt op een adequate samenwerking en eenzelfde aanpak en werkwijze op de voor- en vroegschoolse voorzieningen.
- Onduidelijk is hoe schoolbesturen de (lumpsum)middelen inzetten voor vve en wat het effect is van de getroffen maatregelen. De huidige werkwijze en aanpak in de groepen 1 en 2 vraagt bij enkele besturen om een herbezinning.
- Er is bij de gemeente geen zicht op de effecten van de lokale vve-aanpak. Meetbare vve-doelen en een opbrengstgerichte manier van werken ontbreken, evenals een lokale vve-monitor.

Binnen de vve-uitvoering op locatieniveau is het pedagogisch klimaat goed ontwikkeld op de vve-voorzieningen. Er is echter ook een aantal duidelijke ontwikkelpunten:

- De betrokkenheid van de ouders bij de ontwikkeling en begeleiding van hun kind is op de helft van de vve-locaties onderbelicht. Een gericht ouderbeleid ontbreekt.
- Het educatieve aanbod voldoet ten dele. Het aanbod aan de geïndiceerde vve-kinderen beperkt zich in 40 procent van de locaties ten onrechte tot alleen een taalprogramma (T3).
- De planmatigheid van de zorg en begeleiding is bij meer dan 80 procent van de bezochte locaties een verbeterpunt. De afstemming van de begeleiding op de hulpvragen van de peuters en kleuters vindt slechts op een derde deel van de locaties plaats.
- Op het merendeel (ruim viervijfde deel van de vve-locaties) is de vve-coördinatie op orde. De interne kwaliteitszorg schiet echter op ruim de helft van de locaties tekort.
- De voorzieningen kunnen vrijwel geen aantoonbare effecten laten zien in hoeverre de taalachterstand verbetert.

6.4 Conclusies GVNS

In de gemeente Tilburg is een aantal positieve initiatieven genomen om jonge kinderen succesvol voor te bereiden op groep 3 van de basisschool. Om onderwijskansen te vergroten is er in Tilburg een jarenlange traditie dat actoren van de verschillende voorzieningen met elkaar samenwerken. Dat doen ze zowel op het terrein van educatie als op het gebied van de afstemming van interne en externe zorg. Ook in de wijken werken professionals samen.

Er zijn echter ook verbeterpunten:

- Er is onvoldoende inzicht in de aard en omvang van het probleem (taal)achterstand bij jonge kinderen. Een gedeelde kijk op (taal)achterstand bij jonge kinderen ontbreekt veelal, zowel in het gemeentelijke beleid als bij de uitvoering ervan tijdens de begeleiding van jonge (risico)kinderen van laagopgeleide ouders met een (taal)achterstand.
- De kwaliteit van de samenwerking tussen de verschillende voorzieningen onderling is niet altijd effectief. Samenwerkende professionals werken veelal nog vanuit een eigen perspectief van hun eigen voorziening. Informatie-uitwisseling en overdracht over kwetsbare kinderen en hun ouders met een (taal)achterstand gebeurt geregeld niet adequaat. Er is dan sprake van informatieverlies en verschillende visies op de manier van werken aan deze achterstanden. De continuïteit van de aanpak is dan in het geding. Ketenregie schiet daarom in veel gevallen tekort.
- Hoewel de gemeente Tilburg beschikt over een goede overlegstructuur om beleid te ontwikkelen, is er in de gemeente te weinig participatie en draagvlak voor het gevoerde beleid voor de nul- tot zesjarigen. Partners worden niet altijd tijdig en duurzaam betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van het beleid. Vaak wordt het beleid niet doorvertaald van bestuurders naar uitvoerende professionals. Ook ouders worden nog te weinig betrokken bij het lokaal beleid, beleid op locatieniveau of de begeleiding van hun kinderen.
- Het Centrum voor Jeugd en Gezin is volop in ontwikkeling, maar heeft zich nog onvoldoende geprofileerd voor alle ouders in Tilburg. De afstemming tussen preventie (front office) en de vroegsignalering van jonge kinderen met (taal)achterstand en backoffice is nog niet goed uit de verf gekomen. De wijze van samenwerken in het Loket Vroeghulp is een goed praktijkvoorbeeld dat navolging verdient.

6.5 Aandachtspunten voor de gemeente Tilburg

Aansluitend op de bevindingen die de inspectie in het afzonderlijke vve-rapport en in de nota van bevindingen van GVNS heeft aangereikt, biedt deze integrale notitie aanvullend enkele aandachtspunten. Deze integrale aandachtspunten raken zowel het beleid van de voor- en vroegschoolse educatie als het beleid van 'Goed Voorbereid naar School'. Ook de verdere ontwikkeling van het Centrum van Jeugd en Gezin en de kwaliteit van het Tilburgse basisonderwijs komt aan bod.

In de gemeente dient meer inzicht te komen in de aard en omvang van het probleem (taal)achterstand bij kinderen.

De onderzoeken naar vve en GVNS leverden de conclusie op dat er in de gemeente onvoldoende zicht is op hoe groot het probleem (taal)achterstand is bij de nul- tot zesjarigen. Zo ook op het niveau van de nul- tot twaalfjarigen. De gemeente beschikt niet over screeninggegevens vanuit de jeugdgezondheidszorg of over tussentijdse leerresultaten van basisscholen. De gemeente beschikt alleen over de gewichtenregeling van de leerlingen vanaf vier jaar. Op gemeentelijk niveau, maar ook op vve-locaties ontbreken criteria om vast te stellen wanneer er sprake is van (taal)achterstand bij nul- tot zesjarigen, maar ook bij nul- tot twaalfjarigen. Nodig is dat de kwaliteit van de vroegsignalering van kinderen met een taalachterstand toeneemt en dat professionals vanuit gemeenschappelijke criteria observeren en signaleren. Een verdere afstemming van de wijze van vroegsignalering tussen de in het bijzonder jeugdgezondheidszorg (consultatiebureaus) en de voor- en vroegschoolse voorzieningen is daarbij voorwaardelijk. De gemeente Tilburg dient met de voorzieningen na te streven dat het bereik en de toeleiding van jonge

kinderen met een taalachterstand naar vve in de nieuwe LEA-periode aantoonbaar toeneemt.

Zicht op gemiddelde eindopbrengsten van basisscholen is nodig, met de komende jaren meer aandacht voor versterking van de Nederlandse taal.

Bij de presentatie van het vve-rapport en de nota van bevindingen van GVNS in juni 2011 door de inspectie en ITJ bleek dat de gemeente Tilburg geen zicht had op de gemiddelde leerresultaten van de leerlingen aan het einde van de basisschool. Alle Tilburgse basisscholen (op één na) werken echter al jaren met de Cito Eindtoets. Tot op heden beschikt de gemeente echter niet over objectief gemeten eindresultaten van de Tilburgse basisscholen. Ook tussen de schoolbesturen van T-primair vindt geen uitwisseling plaats hoe elke school ervoor staat. De Tilburgse schoolbesturen hebben ieder voor zich voldoende zicht op de gemiddelde Cito Eindopbrengsten van de onder hun gezag vallende scholen. Op basis hiervan ontwikkelen zij hun interne toezicht.

Met de instemming van de gemeente en de Tilburgse schoolbesturen om deze integrale nota op te stellen met het hoofdstuk: 'Kwaliteit van de Tilburgse basisscholen' is een belangrijke stap gezet om elkaar aan te spreken op de kwaliteit van het onderwijs op basis van de gemiddelde eindresultaten. Dit biedt schoolbesturen, maar ook de gemeente de mogelijkheid resultaatgerichte doelen te stellen en effecten van haar lokale (taal)achterstandenbeleid af te zetten tegen de gemiddelde leerprestaties van Tilburgse basisschoolleerlingen.

Een resultaatgerichte monitoring is noodzakelijk bij het voeren lokale beleid voor nul- tot zesjarigen, maar ook op gemeentelijk niveau bij de nul- tot twaalfjarigen.

De onderzoeken naar vve en GVNS tonen aan dat een resultaatgerichte monitoring op gemeentelijk niveau ontbreekt, maar ook vaak op de vve-locaties zelf. Voor de gemeente is het een belangrijk aandachtspunt specifieke, meetbare, acceptabele, realistische en tijdgebonden doelen te stellen in het nieuw te vormen (taal)achterstandenbeleid. Een aandachtspunt hierbij is dat de gemeente deze doelen geregeld op effecten meet en de deelnemende actoren hierop aanspreekt. Indien de gemeente beschikt over gemiddelde leerresultaten van basisscholen, kan zij effecten van haar beleid ook op het niveau van de Tilburgse leerlingen zichtbaar maken. Relevante vragen hierbij zijn: 'Wat moeten de gewenste resultaten zijn?' ('Wat is het gewenste niveau van instroom in groep 1 en groep 2?') en 'Welke afspraken over gewenste leerwinst kunnen gemaakt worden en hoe moeten deze worden gemeten?'. Alle Tilburgse basisscholen werken met landelijk genormeerde toetsen van het Cito leerlingvolgsysteem. Een normering gebaseerd op de verschillende afnamemomenten en uitgesplitst naar doelgroepkinderen kan de basis vormen voor deze resultaatgerichte monitoring, waarin de scholen zich kunnen vergelijken met gemiddelden. Er is dan gericht een plaats voor benchmarking of kwaliteitsbewaking.

Centrum voor Jeugd en Gezin: meer aandacht voor de afstemming van de interne zorg op de externe zorg.

Het vve-onderzoek laat zien dat de kwaliteit van de zorg en begeleiding op de voor- en vroegscholen zélf tekortschiet. Uit het onderzoek vve en GVNS blijkt dat de beroepskrachten de kwetsbare kinderen wel verwijzen naar de externe zorg. ITJ constateert echter dat de kwaliteit van de geboden zorg en begeleiding voor deze kwetsbare leerlingen door de samenwerkende voorzieningen niet effectief verloopt. In de samenwerking rondom kwetsbare kinderen signaleert ITJ geregeld informatieverlies, breukvlakken, langdurige tijdstrajecten, discontinuïteit en een tekortschietende kwaliteit in de begeleiding en zorg.

Enkele aandachtspunten zijn hierbij van belang:

- Allereerst is het nodig dat de voorschoolse voorzieningen en basisscholen ervoor zorgen dat peuters en kleuters zo goed mogelijk presteren. Daarvoor dienen zij eerst zelf hun zorg- en begeleidingssysteem op orde te brengen en te houden. Een kwaliteitsnorm hierbij is dat het aanbod planmatig is en is afgestemd op de hulpvraag of ontwikkelingsbehoefte van de kinderen. Tevens is het nodig dat er een beter uitgelijnd (taal)aanbod komt. Dit vraagt van alle partners in Tilburg een stevige impuls, waarbij professionalisering op de werkvloer het verschil kan maken. Schoolbesturen zijn daarbij eindverantwoordelijk voor hun basisscholen, Kinderstad voor haar voorscholen.
- Een tweede aandachtspunt is dat de gemeente met de verschillende voorzieningen de afstemming met de externe zorg effectiever regelt. Een door het veld gedragen ombuiging van de wijkgerichte jeugdnetwerken 12-min naar zorgadviesteams is daarbij belangrijk. De ambitieuze kwaliteitsnorm: één gezin, één plan, ketenregie en normen voor effectieve interventietrajecten zijn daarbij eveneens noodzakelijk. Het Loket Vroeghulp kan wellicht als goed praktijkvoorbeeld dienen hoe effectief samengewerkt kan worden met een gunstig effect op het kind, het gezin en de ouders.

Literatuur

- Centrale Financiën Instellingen (2008). *Nieuwe gewichtenregeling basisonderwijs*. Zoetermeer: CFI.
- Gemeente Tilburg (2011). *Lokaal educatieve agenda 0-12 jarigen Tilburg 2011 t/m 2014*. Tilburg: Gemeente Tilburg.
- Gemeente Tilburg (2010). *Nota voor- en vroegschoolse educatie 2010*. Tilburg: Gemeente Tilburg.
- Hamming, J. (2001). *Opgroeien in Tilburg. Kadernota jeugd*. Tilburg: Gemeente Tilburg.
- Hell, J. van (2004) *Vroege taalontwikkeling en tweetaligheid: verloop, problemen en interventies*. Baarn: HB Uitgevers.
- Inspectie van het Onderwijs (2011a). *Analyse en waarderings van opbrengsten. Primair Onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008). *Basisvaardigheden rekenen-wiskunde in het basisonderwijs. Een onderzoek naar het niveau van rekenen-wiskunde in het basisonderwijs en naar verschillen tussen scholen met lage, gemiddelde en goede reken-wiskunderesultaten*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2011b). *De kwaliteit van VVE in de gemeente Tilburg in 2010*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2011c). *VVE-Bestandsopname. Tussenrapportage stand van zaken per medio 2011*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Integraal Toezicht Jeugdzaken (2011). *Goed voorbereid naar school in de gemeente Tilburg. Nota van bevindingen*. Utrecht: Integraal Toezicht Jeugdzaken.
- Integraal Toezicht Jeugdzaken (2009). *Plan van aanpak Goed voorbereid naar school*. Utrecht: Integraal Toezicht Jeugdzaken.
- Steketee, M., Mak J. & Tierolf, b. (ed.) (2010). *Kinderen in Tel Databoek 2010. Kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2012-09 | gratis
ISBN: 978-90-8503-2786
Publicatienummer: 22DW2012G008

Deze publicatie is te downloaden van www.onderwijsinspectie.nl

© Inspectie van het Onderwijs | februari 2012